

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kultuurhariduse osakond

Huvijuht-loovtegevuse õpetaja eriala

Gerda Sirdla

**SÕPRUSE TÄHENDUSE JA SÕPRADE VAJALIKKUSE TUNNETAMINE
ERINEVAS EAS INIMESTE POOLT**

Lõputöö

Juhendaja: Tiia Pedastsaar,

knd (pedagoogika),

dotsent

Viljandi 2013

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. SÕPRUSSUHTED JA NENDE VAJADUS ERINEVAS EAS INIMESTE ELUS	6
1.1 Sõpruse olemus ja tähendus	6
1.2 Inimeste vajadus sõprussuhete ja sotsiaalse suhtluse järele	8
1.2.1 Laste vajadus sõprussuhete järele.....	11
1.2.2 Teismeeas noorte vajadus sõprussuhete järele.....	13
1.2.3 Täiskasvanud inimeste vajadust sõprussuhete järele	16
2. EMPIIRILINE UURING.....	18
2.1 Uuringu eesmärk, valim ja metoodika.....	18
2.2 Uuringu tulemused ja nende analüüs	21
2.2.1 Sõprade tähtsus.....	23
2.2.2 Sõprussuhteid mõjutavad tegurid	25
2.2.3 Erinevad suhtlusviisid sõpradega lävimiseks	27
2.2.4 Inimeste võime olla sõbraks	29
2.2.5 Ideaalse sõbra tunnused	30
2.2 Järeldused.....	32
KOKKUVÕTE	33
KASUTATUD KIRJANDUSE LOETELU	35
SUMMARY	37
LISAD.....	39

SISSEJUHATUS

Lähedased sõbrad õpetavad vastastikku seltskondlikku heasoovlikkust ning erimeelsuste leplikku lahendamist. Lähedased sõbrad toetavad teineteist rasketel aegadel, aitavad teisel näha oma vajadustest kaugemale ja muutuda inimeste suhtes osavõtlikumaks (Frankel 1996, lk 12). Tänapäeval pakub lisaks isiklikule kontaktile sõpradega suhtlemiseks erinevaid viise ka sotsiaalmeedia. Suhtlusportaalid on asendanud personaalse, näost-näku lävimise paljudel juhtudel miinimumini, sest kontakti hoidmist interneti või telefoni teel peetakse mugavamaks ja kiiremaks viisiks info vahetamiseks. Inimese elavad erinevates paikades ning tihti sõpradest kaugel, mistõttu on raskendatud isiklik kohtumine. Kas tänapäeva inimeste jaoks ongi sõbrad need, kellega internetis oma arvamusi ja hoiakud jagatakse? Internet annab inimestele võimaluse olla teineteisega kontaktis rohkem, kui näost-näku suhtlus seda võimaldaks, kuid samal ajal puudub füüsiline kontakt, mis aitab suhtlemisel luua emotsionaalset seotust. Samuti olenevad sõprussuhted ja viisid suuresti inimeste vanusest. Lisaks vanusest tulenevatele erinevatele käitumismaneeridele lastel, noorukitel ja täiskasvanutel, kasvab ka inimeste tehnoloogiaalased teadmised ja vajadus neid kasutada. Sõber ei pruugi enam tähendada lähedast ja privaatset suhtlust kahe inimese vahel.

Facebook on paisutanud meie "sõpruskonnad" mitmesajaliikmeliseks. Info levib valgukiirusel, ühe näpuliigutusega võib suhelda kõigi tuttavatega, geograafilised vahemaad on tähtsuse kaotanud. Kuidas on kogu selles virtuaalmõllus muutunud sõprus (Uue ajastu sõprussuhted 2011). Tänapäeval on mõiste sõprus kaotanud oma endise tähenduse – on sõbrad võrgustikes, sõbrad mõneks minutiks ja telefonisõbrad. Paljud inimesed ei oskagi enam ise olla sõbraks, sest sulgutakse virtuaalmaailma ning ei leita sõprade jaoks aega- kiire elutempo, info rohkus ja kättesaadavus on sõpruse kui sellise hävitanud. Siiski vajavad inimesed ka näost-näku suhtlust, et kahe inimese vahel saaks tekkida emotsionaalne side. Sõprade seltskond võib olla stressi maandav ning rahulolu tekitav. Tõelised sõbrad tunnevad teineteist ning jagavad nii oma elu kõrghetki, kui ka raskemaid aegu.

Loodan, et minu uurimustöö tulemus aitab noorsootöötajatel, pedagoogidel ja lapsevanematel mõista paremini lapsi ja murdeeas noori. See omakorda lihtsustab lastele ja noortele asjakohase nõu andmist, mis aitaks nende sõprust ja suhtlemist puudutavatele probleemidele lahendust leida. Pean oluliseks, et ka täiskasvanud oma sõprussuhteid mõtestada oskaks ning sõprade vajadust hindaksid, sest vaid nii saavad nad olla noortele eeskujuks ja toeks.

Uurimustöö **eesmärgiks** oli kirjeldada sõpruse olemust ja vajalikkust inimese erinevatel arenguperioodidel ning teha kindlaks, kuidas mõistavad sõprust ja hindavad selle tähtsust erinevas eas inimesed täna(päeval).

Oma töös võtan uuritavateks sihtgruppideks 4.klassi lapsed, 6.-8.klassis õppivad teismelised ja täiskasvanud, et teada saada, kuidas sõpruse fenomeni mõistetakse erinevas vanuses inimeste hulgas. Töö koosneb kolme erineva vanusegrupi arvamus võrdlemisest, mis on sõprus nende arusaamades. **Valimi** moodustavad Tartus ja Tallinnas elavad täiskasvanud ning Tartu Tamme Gümnaasiumi 6.-8.klassi õpilased. Eelnevalt, aastal 2012, on läbi viidud uuringu esimene etapp, kus uurimuse all olid 4.klassi lapsed Tartu Kunstigümnaasiumist ning Viljandi Maagümnaasiumist. Uurimustöö **hüpoteesiks** on see, et igas eas inimesed tunnevad vajadust sõprussuhete järele, siiski määratlevad ja hindavad erinevas eas inimesed sõprust isemoodi. Nooremad kasutavad suhtluses täiskasvanutest rohkem sotsiaalmeediat, kuid mõlemad vanusegrupid valivad sõbraks pigem endaga sarnaseid inimesi, kellega on lihtne kontakt saavutada ja ka ise heaks sõbraks olla, vastates samadele nõudmistele.

Kuna jääb selgusetuks, kuidas erinevad vanusegrupid sõprust hindavad ja tähtsustavad ning kui palju on sotsiaalmeedia mõju sõprust mõjutanud, pean vajalikuks antud teemat rohkem uurida. Selleks uurisin Tartu põhikooli õpilasi ja täiskasvanuid ning seejärel viisin läbi uurimustöö. Uurimuse alla on peamiselt võetud küsimus: **Kuidas defineerivad sõprust ja sõprussuhete tähtsust erinevas eas inimesed täna– 21.sajandil.**

Töö jaguneb alateemadeks. Esimeses peatükis kajastatakse sõpruse definitsioone, sõpruse vajalikkust ja mõju inimeste elus. Teine peatükk kajastab empiirilist osa: meetodikas antakse ülevaade uurimuse eesmärkidest, hüpoteesist, valimist ja uurimuse läbiviimise protseduuridest. Töö lõpetab tulemuste analüüs, ülevaade võimalikest edasistest uurimussuundadest ja kokkuvõtte osa.

Uurimisprobleemi lahendamiseks ja eesmärgile jõudmiseks analüüsin teemakohaseid allikaid ja töötan välja uurimuse metoodika. Küsitlused viin läbi algkooli laste, põhikooli õpilaste ja täiskasvanute seas. Teostan andmete analüüsi ja selgitan välja tulemused.

1. SÕPRUSSUHTED JA NENDE VAJADUS ERINEVAS EAS INIMESTE ELUS

1.1 Sõpruse olemus ja tähendus

Sõprus kuulub inimeseks olemise põhiliste seisundite hulka ja on aluseks meie võimele osata seostada tähenduslikult teineteist ja meid ümbritsevat. See tähendab hoolimist, muret, usaldust, külalislahkust ja püüet arendada teineteist rahuldavaid omavahelisi suhteid (Leach 2011). Olla kellegi sõbraks tähendab enamasti omada teineteisega häid ja usaldusväärseid suhteid.

Kanada antropoloog Robert Brain on väitnud, et tänapäeval on kõik kõigi sõbrad. Ja nii ongi. Üksteisesse kiindunud noored nimetavad oma armastatuid poiss- ja tüdruksõbraks, abikaasad ütlevad, et nad on parimad sõbrad; lapsevanemad kinnitavad kui ühest suust, et lapsed on nende ja nemad oma laste sõbrad; õpetajad püüavad näidata endid õpilaste sõpradena; isegi mõned ülemused väidavad, et nad on alluvate sõbrad. Rääkimata poliitikutest, kes on alati kõigi valimisealiste parimaks sõbraks (Vare 2010).

Sõprus on kaht inimest ühendav lähendav vaimne suhe. Õnnelikel inimestel on rohkesti sõbralikke sidemeid. „See, kes mõtleb ainult enda peale, on määratud haiglasele üksindusele, on öelnud Georgia ülikooli teadlane Leary Shervita, kes on uurinud terviseprobleeme. Samaaegu kuuluvad Aristotelesele sõnad: „Inimene, kes on sõber kõigiga, pole tegelikult kellegi sõber“. Heade sõprade olemasolu on nii mõnelegi eesmärgiks omaette, ent iga suhe pole veel sõprus- see tähendab hoopis midagi sügavamat. Ootame sõbralt palju, aga milline sõber sa ise oled (Niiberg 2012, lk 11)? Frankel kirjeldab sõprust kui vastastikust kiindumust ja seotust hõlmavat suhet inimeste vahel, kes hindavad teineteist võrdseiks (1996, lk 15). Seega ei saa väita, et sõprus poliitikute ja valijata ning töötajate ja ülemuste vahel oleks tõeline, sest selles puudub sügavus, kiindumus ning vastastikune siiras austus.

Niibergeri definitsiooni kohaselt on hea sõber inimene, kelle poole võib pöörduda ükskõik mis küsimusega ja mis tahes ajal. Tõelise sõbrana ei pahanda sa ka siis, kui sõber sind kõige magusamal uneajal üles ajab, et oma muret kurta. Niiberger lisab, et kõik see, mis sõber sõbrale usaldab, peaks jääma ainult nende kahe teada (2012, lk 13).

Inimesed vajavad enda kõrvale sõpru, et ennast määratleda ja õnnelikena tunda. Sõprussidemed annavad inimestele sotsiaalset tähelepanu, heakskiitu ja tagasisidet käitumisele. Kõik inimesed vajavad enda kõrvale sõpra, kuid tihtipeale ei osata ise samaga vastata ja ise kellelegi toeks olla. Inimesed peavad arvestama, kui oluline on ka ise osata sõber olla, et suhted soovitud kujul säilitada, sest sõprus peab olema vastastikune.

Sõber vajab pidevalt pidevat vaimu ja hingetoitu, muidu jääb ta nälga. Hoia oma sõpru ning ole ka ise alati nende jaoks olemas. Ometi jagub sõpradel piisavalt julgust ja otsekohesust teineteise tegusid nii kritiseerida kui ka saavutusi tunnustada. Sestap ei saagi olla palju südamesõpru, küllaga aga sõbralikke suhteid (Niiberger 2012, lk 13).

Sõbraks olemine nõuab suurt vastutustunnet ja ajakulu. Siiski on sõpradega veedetud aeg enamasti kõige kvaliteetsem, leevendab stressi ja teeb inimesed õnnelikemaks. Kuidas aga jagavad oma aega inimesed, kellel on sotsiaalmeedia vahendusel sadu sõpru. Kas suhtlemist interneti teel saabki üldse sõpruseks pidada või on sõpruse mõiste tehnoloogia arenguga muutumas?

“Interneti sotsiaalvõrgustikud on efektiivsed eelkõige siis, kui need toetavad suhteid, mis eksisteerivad ka väljaspool interneti,” ütleb Indrek Ibrus. Ibrus lisab: “Eriti heaks abivahendiks on need juhul, kui neid suhteid on mingitest oludest sunnitult (näiteks kaugete vahemaade tõttu) raske ülal hoida. Lähedasi sõprussuhteid oli inimesel varemgi üsna piiratud hulk ja nii on ka praegu. Võib spekuloida, et kui karjääri tähtsustav inimene panustab vaid teda edasi aitavate pealiskaudsete suhete loomisse (nii sotsiaalvõrgustikes kui ka mujal), siis ei jää tal enam energiat stabiilsete lähedaste suhete loomiseks” (Uue ajastu sõprussuhted 2011).

Suhete puudumine võib esile kutsuda kehalisi häireid, kurvameelsust ja ärrituvust, ent ka käitumise muutusi (nt alkoholi kuritarvitamist, suitsetamist, vähest liikumist), mis võivad omakorda põhjustada tervise halvenemist (Niiberger 2012, lk 13). Kuidas vältida depressiooni- Ära jää üksi. Oluline on, et sa veedaksid aega koos inimestega, kes sind toetavad. Leia inimesed, kellele sa saad ausalt ja teesklemata rääkida, kuidas sa ennast tunned (kuid ära

kasuta kogu nende vaba aega ja heasoovlikust ära) (Niinep 2008, lk 28).

Sõprussuhtel on palju funktsioone: nad pakuvad võimalusi katsetada sotsiaalseid oskusi ning annavad infot selle kohta, kuidas käituda ja kuidas teised võivad sinu käitumist tõlgendada (Niinep 2012, lk 17). Kuigi inimesed saavad oma käitumist tõlgendada ka läbi igasuguse sotsiaalse suhtluse, saadakse ausat ja vahetut tagasisidet siiski enamasti vaid sõpradelt ja lähedastelt, kelleltki, kes inimese iseärasusi teavad ja tunnevad. Suhtlus läbi interneti ei ole üldiselt nii põhjalik ja lähedane ning annab võimaluse ennast näidata sellest küljest, nagu vestleja seda soovib. Näost-näku vestluses ei saa pidevalt oma väljaöeldud lauseid kustutada, lauseehitust parandada või välimust meeldivamaks valetada.

Lister kirjutab oma teoses, et inimest tunnevad kõige paremini tema lähedased, kelle mõjul üks inimene põhiliselt välja kujuneb. Nad näevad koos elades tema häid ja halbu külgi ja lihvivad üksteist (2012, lk 22). Sõber tunneb sõpra ning seeläbi oskabki just lähedane sõber olla pere kõrval kõige paremaks nõuandjaks ning tugiisikuks. Sõprussuhted kasvatavad ja arendavad inimest.

Üheks tähtsaimaks kriteeriumiks sõprussuhete tekkimiseks ja hoidmiseks on aeg, mis me oma sõpradele kulutame. Sõbrad veedavad koos aega vabast tahtest ning ei ole sunnitud olema teineteise seltskonnas. Sõbrad jagavad teineteise emotsioone ja saavad ennast seeläbi vabastada üleliigsetest muremõtetest või üksteise rõõmust veel rohkem heameelt tunda. Sõbrad austavad teineteist, olles ausad, kuid hoolivad sõbra tunnete suhtes.

1.2 Inimeste vajadus sõprussuhete ja sotsiaalse suhtluse järele

Kauniskirjandus vahendab meile antiikkangelaste sõprust kui midagi harukordset ja kõrget, mille poole püüeldakse ja mida hoitakse nagu oma hinge. Sõprus ei olnud mitte midagi tavalist ega igapäevast – see sai alguse aeglaselt ning arenes veelgi pikaldasemalt. Seda peeti kõige olulisemaks – sõprade pärast jäeti abikaasad ja unustati riigid. Ohverdati elugi, kui sõprus seda nõudis. Ja ühel kangelasel oli ikka üks sõber. Teised olid võitluskaaslased või tuttavad, kellega elu lühemaks või pikemaks ajaks kokku ja lahku viis (Vare 2010).

Seesugune sõprus muutus koos kristuse levikuga, kui süda pidi kiriku õpetuse järgi kuuluma

jumalale ning kahe inimese vahelised suhted ei saanud iialgi lähedale sellele, mis ühendas inimest ja jumalat. Inimesekeskne renessanss tõi tagasi kõrged tunded ja ka sõprus ei jäänud sellest puutumata. Sõprusest sai jälle kord kõrgeim tunne ja ülim eesmärk, mille poole püüelda (Vare 2010). Inimesed vajavad enda kõrvale teisi inimesi ning eelkõige neid, keda usaldada, armastada ja oma emotsioone jagada. Kuigi sõpruse mõiste on ajaga muutunud, mõistetakse siiski selle ülimat vajalikkust. Sõpradelt saadakse tihti enda kohta tagasisidet ning enamasti on nad inimesed, kes teineteist mõistavad, mis omakorda tekitab heaolutunnet.

Õnn on seotud lähisuhetega (Kim jt 2007; Groot jt 2007). Erinevad positiivsed ja sotsiaalsed suhted on kindel õnne ja rahulolu allikas. Teada on partnerluse mõju õnnele. Kuid ka sõprus on tugev õnne ennustaja (Demir jt 2007). Inimesed elavad sotsiaalses maailmas, vajades lähedust, tunnustust ja kedagi, kellega oma elu jagada. Selleks, et olla sotsiaalses maailmas edukas, tuleb arvesse võtta ka teiste vajadusi ja osata lugeda nii-öelda kirjutamata reegleid. Reeglid ja suhtluseetika muutub olenevalt vanusest ja suhtluskaaslastest. See, mis laste jaoks on normaalne, ei pruugi olla täiskasvanute arusaamades ja vastupidi. Tagasisidet oma käitumisele ja kuuluvustunnet vajavad aga igas vanuses inimesed.

Alan De Bottoni arvates saab inimeste heakskiitu ühiskondlikul ja muul kujul defineerida kui omamoodi tunnustust, ümbritsevate teadlikust inimese olemasolust. Tihtipeale nimetatakse inimesi, kes on ühiskonnas tähtsal kohal „kellekski“ ning staatuseeta inimesed jäävad märkamatuks, neid koheldakse jõhkralt, nende iseärasused surutakse alla ja nende isiksust ignoreeritakse (2005, lk 13).

See tähendab, et inimesed peavad pingutama selle nimel, et teised nendesse hästi ja heakskiitvalt suhtuksid ning tahaksid olla nende sõbrad. Kõik inimesed vajavad enda ümber teisi inimesi ning eelkõige sõpru, kellega jagada rõõme, muresid ja läbielamisi ning saada oma käitumise kohta ausat ja vahetut tagasisidet. Seepärast on oskus sõprussuhteid hoida ja tähtsustada oluline ülesanne juba lapseas. Need, kes mingil põhjusel teistega kontakti hoida ei oska, muutuvad ühiskonnas poolt tõrjutuks. Mida rohkem inimesed teisi tõrjuvad, seda õnnetumaks tõrjutu muutub. Ühiskonnas nimetatakse selliseid inimesi üldiselt madala staatusega olevateks.

Madala staatuse mõjusid ei saa mõõta ainult materiaalsel skaalal. Sellega kaasnevad miinused- vähemalt siis, kui eluks hädavajalik on olemas – seisnevad harva füüsilised ebamugavused. Madala staatusega kaasnevad ühtlasi ja isegi eelkõige raskused, mis tekivad seoses eneseväarikusega. Ebamugavust võib kurtmata taluda pikka aega, kui sellega ei kaasas

alandus. Samamoodi ei piirdu kõrge staatuse hüved tavaliselt jõukusega. Olla tähele pandud, hoolitsetud, olla kindlustatud kaastunde, rahulolu ja heakskiiduga – need on hüved, mida me oma vaeva eest saada võime (Botton 2005, lk 13-14).

Sotsiaalne staatus on tihedas seoses inimestevahel tekkivate sõprussidemetega. Mida kõrgem on ühiskonna liikmete arvates indiviidi staatus, seda suuremal määral soovitakse temaga häid suhteid luua. See omakorda tekitab viimases heaolutunde ning annab alust sõprussidemete loomiseks.

Sotsiaalpsühholoogilised nähtused kujunevad vastavalt sotsiaalsele keskkonnale, isiksuse ja grupi omavahelistele seostele. Sotsiaalne keskkond on kõik see, mis inimest ühiskondlikus elus ümbritseb, mis on talle psüühilise peegelduse vahetuks või teiste inimeste töötulemuste kaudu vahendatud objektiks. Kõik inimese elu mõjustavad sotsiaalsed faktorid kokku moodustavad isiksuse sotsiaalse keskkonna (Dililenski, Kon, Leontijev 1978, lk 32).

Sotsiaalne on inimeses kõik see, mis kujuneb teiste inimestega suhtlemise tulemusena. Inimene on sotsiaalne juba oma sündimise hetkest. Nii on inimkonna poolt sotsiaalselt omandatud kõnelema õppimise võime inimesel kaasasündinud, ehk ta küll ilmneb alles lapse närvisüsteemi küpsemise teataval etapil ja avaldub erinevates sotsiaalsetes tingimustes erineval määral (Dililenski, Kon, Leontijev 1978, lk 40).

Helen Truija viitab oma lõputöös autori Ingrid Kraavi (1985) suhteid puututavale teosele, mis käsitleb sotsiaalse tõrjutusega kaasnevaid tagajärgi. Tõrjutusse suhtutakse kaaslaste poolt halvasti ning neil puudub praktiliselt võimalus rahuldada oma suhtemistarvet. Pidev halvas staatuses olemine jätab tõrjutule mingi pitseri, mis edaspidi sobitamist raskendab. Lisaks tuuakse samas töös välja ka, et eemaletõmbumise põhisisu seisneb sageli inimese võimetuses teistega suhelda (Chazan et al. 2001). Truija uurimustulemustest selgub, et peamine sotsiaalse tõrjutuse väljakujunemise põhjus peitub väheses koolivälises suhtlemises (2007, lk 6-7). Lisaks koolikeskkonnale on sõprussuhete arendamine vabal ajal väga tähtsaks kriteeriumiks, et ennast täisväärtusliku sotsiaalse ühiskonna liikmena tunda. Just väljaspool kooli- ja tööpäeva, vabal ajal, sobitatakse tugevamaid sõprussidemeid, kogutakse ühiseid läbielamisi ning saadakse ennast koolikeskkonnast vabamalt väljendada.

Sõpruse tähendus on meie jaoks muutunud. Kõige värskemad muutused on toimunud viimasel, Orkuti, Facebooki ja teiste sotsiaalvõrgustike ajal, kuid mitte Internet ei ole muutnud sõpruse olemust. Ühelt poolt on muutumise põhjus valikuvõimaluste laienemises,

individualismi kasvus, vabaduse suurenemises, kokkuvõtlikult öeldes – ühiskonna kiires muutumises ja arengus. Me oleme oma valikutes vabamad kui kunagi varem ajaloos ja saame valida ka inimesi, kellega lähemalt suhtleme. Me saame valida oma sõpru (Vare 2010).

Inimesed vajavad tунnet, et kuuluvad teatud sotsiaalsesse keskkonda ning nende vajadustega arvestatakse. Kõige rohkem saavad inimesed enda kohta tagasisidet kõige lähedasematelt sõpradelt, kes neid tunnevad, nende iseärasusi mõistavad ja hindavad.

1.2.1 Laste vajadus sõprussuhete järele

Laste puhul peaksid neid kõige paremini tundma vanemad, näidates üles huvi lapse sõprade ja tegemiste vastu. Tihti ei oska lapsevanemad oma last mõista ja tema ootustele vastata, sest nad on üles kasvanud sootuks teistsugustes tingimustes. Lapsed vajavad oma emotsioonide väljendamiseks eakaaslasi, et läbi mängu saada tagasisidet oma käitumisele ning tunda ennast väärtusliku grupi liikmena.

Laste sõprussuhteid uurivast tööst selgus, et mure korral vajavad lapsed siiski pere, eelkõige vanemate tuge ning sõprade abile pigem ei loodeta. Küsimusele, milline on algklassi õpilaste tüüpilised arvamused sõprusest, sõprussuhete tähtsusest ning sellest, milline üks sõber olema pea(ks) vastati, et sõprades nähakse peamiselt häid isiksuseomadusi. Olulist rolli omab see, et sõber oleks kena ja rõõmsameelne ning talle meeldiks sarnased asjad/huvid. Kõige rohkem soovitakse sõbrustada sellega, kes on eeskujulik, tark, lõbus ja vastanutega ühevanune. Lisaks selgus, et ka algklassi laste arvates tulitsevad tõelised sõbrad aegajalt, kuid aitavad üksteist hädas, oma aega veedetakse koos ning arvestatakse teineteise soovidega. Lapsed väidavad, et sõpru valitakse pigem iseloomuomaduste, mitte materiaalse jõukuse järgi. Mitte ükski uurimuses osalenud laps ei nõustunud väitega, et sõpru pole vaja, sõprussuhteid peeti väga oluliseks osaks päevast (Sirdla 2012, lk 14-19).

Nooremas koolieas on sõpradel peamine tähtsus olla üksteisele mängukaaslaseks, mitte niivõrd tegelikkuses lahendada teineteise muresid ja oskust vajadusel oma emotsionaalset tuge pakkuda. Sirdla uurimustöö kinnitab, et enamus lapsi sisustab oma vahetunnid sõpradega suheldes ning seega saab väita, et eakaaslastega läbisaamise oskus on vajalik, et lapsed saaks oma emotsioone jagada ja ennast mitte üksikuna tunda (2012, lk 15).

Arengupsühholoogia teoses tuuakse välja, et keskmises vanuseastmes antakse lapsele juba rohkem luba omapead tegutsemiseks. Vanema-lapse suhte kõrval omandavad lapse elus järjest suurema osatähtsuse suhted eakaaslastega. Lisaks on tõestatud, et lapsed veedavad peaaegu poole oma ärkvelolekuajast eakaaslastega (Butterworth ja Harris lk 249). Üksteisega suheldes saavad lapsed kasutada oma paikapandud reegleid, mis täiskasvanutega enamasti ei toimi. Lapsed märkavad vastukaja oma tegevusele ning teevad vastavad järelused, kuidas oma käitumist muuta. Niiberg kirjutab, et isegi üsna väikestel lastel on oma eelistatud kaaslased, kuigi valiku põhjus võib olla üksnes sage kohtumine (2012, lk 16).

Sotsiaalne suhtlus tekitab lastes ühtekuuluvustunnet ning muudab igapäevased toimetused kergemaks, sest sarnases eas lapsed mõistavad teineteist ning saavad isikupäraselt käituda. Kaaslaste tähelepanu tekitab lastes heaolutunde. Holderi ja Colemani uuringust selgus, et 9-12-aastaste laste õnnetunnet mõjutavad eriti tugevalt positiivsed suhted perekonnas ja sõpradega ning omakorda negatiivselt halvad suhted eakaaslastega ning käitumisprobleemid. Sellised demograafilised tunnused, nagu sugulaste hulk või vanemate abielus olemine, mõjutasid laste õnne vähem või üldse mitte (Ainsaar 2008, lk 64).

Uurimustöö kinnitab, et enamus lapsi sisustab oma vahetunnid sõpradega suheldes ning seega saab väita, et eakaaslastega läbisaamise oskus on vajalik, et lapsed saaks oma emotsioone jagada ja ennast mitte üksikuna tunda (Sirdla 2012, lk 15).

Tänapäeva lapsed on teistsugused, kui olid nende vanemad nende vanuselt. Seega mõistavad eakaaslased üksteise tundeid ja käitumisreegleid kõige paremini. Lapsed on julgemad ja vabamad loovtegevustes. Lisaks on lapsed vabamad oma suhtlusmaneerilt ja emotsionaalses väljenduses. Kõik see saab olla võimalik vai turvatunde olemasolul, mille tekitavad lapse ümber täiskasvanud, eelkõige pere. Selleks, et täiskasvanud saaksid aidata lastel sobitada sotsiaalseid suhteid ja lasta neil tunda turvatunnet, on vaja olla teadlik last ümbritsevast keskkonnast ja tema maailmast. Niibergi arvates on Vanemate kohus hoida ja arendada laste sõprust. Vanemad peavad jälgima, kellega seltsib nende laps. Pole kaugeltki ükskõik, kellega puutub laps sageli kokku mängides ning koolis käies. Lisaks annab Niiberg vanematele soovitusi, et nad peavad tundma oma lapse (laste) sõpru nimepidi; teadma nende huve ja harjumusi ning võimeid ja harrastusi; teadma nende iseloomu iseärasusi; teadma nende kodust tausta ja vanemate kasvatustiili ja hoidma koduüksed oma lapse sõpradele avatud (2012, lk 46-47). Selleks, et laps saaks pidada ennast täisväärtusliku ühiskonna liikmena, tuleb vanematel luua lapsele sobiv emotsionaalne keskkond, mis julgustaks last uusi tutvusi looma

ning oskust neid hoida ja hinnata.

Lindsey ja Stoppi peavad oluliseks sõpru leida, neid hoida ja ise sõbraks olla arengulisteks ülesanneteks varasest lapsepõlvest kuni noorukiea aastateni. Sõprus paneb aluse laste mitmetele arengulistele pädevustele, sealhulgas suhtlemis- ja kognitiivsetele oskustele, samuti emotsiooni reguleerimisele ja emotsiooni mõistmisele. Sõprus laseb lastel end määratleda, saades üksteiselt oma käitumisele tagasisidet. Niimoodi saavad lapsed arendada oma oskusi, mida nad täiskasvanuna vajavad ja kasutavad (2008, lk 409). Kadri Näks kirjutas oma bakalaureusetöö õpilaste hinnanguste sõpruse kohta ning usub, et lapse võimsaks arengu kujundajaks ongi suhtlemine eakaaslastega. Samas töös on välja toodud autori Krull (2000) uurimustulemuse, et pole kahtlust, et suhtlemine kaaslastega etendab suurt rolli laste kui tulevaste ühiskonnaliikmete sotsiaalsete oskuste kujundamisel. Siit saab alguse nende tegelik integreerumine tulevasse ühiskonda, mida lapsed samas ka iseendi jaoks üles ehitavad. Laste sotsiaalsed kontaktid arenevad koos sotsiaalse pädevuse täiustumisega. Kaaslastega suhtlemine omandab suurima mõju õpilaste sotsiaalsele arengule murdeas. Üheks laste ning noorukite eakaaslastega lävimise iseloomu kajastavaks aspektiks on sõprussuhete loomine ning areng (Näks 2012, lk 7).

Kuigi sõprussuhete loomine on lapse arengus üheks olulisemaks etapiks, peavad vanemad oma last nii vaimselt, kui füüsiliselt toetama ja tema arengut soodustama. Vanematel on suur roll lihtsustamaks lapse saamist täisväärtuslikuks ühiskonnaliikmeks, olles vastutajaks ja suunajaks. Hiljem, kui sõbrad suudavad ka tegelikkuses olla aitajaks, kuulajaks ja omavad piisavalt vastutust, hakkab vanema roll oma lapse elus taanduma.

1.2.2 Teismeeas noorte vajadus sõprussuhete järele

Eriksoni uuringust (1968) selgub, et teismeeas on ülesandeks teatud maailmavaadete omandamine, autonoomsuse saavutamine, initsiatiivi võtmine ja tööalaste eesmärkide püstitamine ning oma ettevõtmiste eest vastutuse võtmine. Identiteedi kujunemise protsess sõltub nende probleemide samaaegsest integreerimisest nii individuaalses kui sotsiaalses plaanis. Indiviidid hindavad ennast lähtuvalt sellest, kuidas nad arvavad teisi ennast hindavat võrdluses enda ja nende jaoks olulise eeskujuga (Butterworth ja Harris 1994, lk 320).

Teismeeas muutub sõprus rohkem enesekesksemaks. Sõbra valikul hakatakse suurt tähelepanu pöörama asjaolule, mida suhtlus neile vastu annab, peale lihtsalt huvitavaks mängukaaslaseks olemise. Teismeliste sõprust on iseloomustatud kui teineteisele kaaslaseks olemist, muutudes järk-järgult rohkem stabiilsemaks ja vastastikumaks. Teismelised tahavad oma tundeid ja huve jagada ning otsivad kaaslast, kes nendest aru saaks. Sõprus keskendub peamiselt emotsioonide ja tunnete teineteisele jagamisele ning sõpradelt loodetakse vastu saada tuge ja mõistmist (Lindsey ja Stopp 2008, lk 412).

Isiksuse kujundamine on algusest peale ühiskondlik. Isiksuse sotsiaalses sünnis ehk ühiskonnaliikmeks kujunemises eristatakse kaht liiki tegureid: objektiline, s.o esemeline tegevus (esmajoones töö) ning suhtlemine. Suhtlemine on inimese eriomane vajadus, mille olemus on inimlike väärtuste vahetamine. Praktika on näidanud, et kui inimesed asuvad aktiivselt suhtlema, muutuvad nende tunded tõhusamaks ja vähendavad stressi (Niiberg 2011, lk 7-9).

Tänapäeva noored on võrreldes nende vanematega muutunud, sest elavad iseseisvas riigis, kus tehnoloogia mängid olulist osa inimeste igapäevaelus. Noorte mured ja rõõmud on muutunud isiklikumaks, kuid ei kardeta tundeid väljendada ja teistele näidata. Suhtlus eakaaslastega annab noortele vahetut tagasisidet nende käitumisele ning nad mõistavad teineteist tihti paremini, kui täiskasvanud.

Televisiooni kaudu saavad lapsed teada, missugused nad on, missugused on teised inimesed. Teleri kaudu kogevad noored „päris elu“. Praeguseid noori võib õigustatult nimetada ka televisioonipõlvkonnaks (Nahkur 1997, lk 128). Nüüdseks on televisioon asendunud internetis pakutavate võimalustega. Noored saavad meelepärast infot leida ja kasutada lihtsalt ning kiirelt ja paljude jaoks on virtuaalmaailm pärismaailmaga asendatud. Sõpradega suheldakse palju läbi sotsiaalmeedia, sest nii näib mugavam ja tähelepanu saab korruga suunata mitmesse erinevasse tegevusse.

Tänapäeval on enamikul noorukitest vaba juurdepääs arvutile ja internetile. Äärmiselt populaarne on koolitundide lõppedes suhelda oma sõpradega internetis erinevate suhtlusportaalide vahendusel (Subrahmanyam, Kraut, Greenfield, Gross 2001, lk 76). Autorid lisavad, et vastavatest uuringutest selgus, et teismelised on võrreldes täiskasvanutega palju sagedasemad interneti kasutajad (sealsamas, lk 76).

Ibrus rõhutab huvitavat tendentsi sellest, et “Facebook on kujunenud idülliliseks õlale

patsutamise keskkonnaks, Kõik *laigivad* kõiki ja kõike. Kriitikat oma “sõprade” tegude ja sõnade kohta leiab üsna vähe.” Aga sõprus võiks Ibruse hinnangul tähendada ausa, vajadusel ka kriitilise suhtluse võimalust. Elustiiliuuringutega tegelenud Allaste avaldab arvamust, et grandioosseid muutusi lähedastes sõprussuhetes pole Facebook kaasa toonud. “Lähedasi sõprussuhteid oli inimesel varemgi üsna piiratud hulk ja nii on ka praegu (Uue ajastu sõprussuhted 2011).

Noored peavad peamiseks väärtuseks elus eelkõige sõprussuhteid ning ka turvatunde olemasolu, mida pakub eelkõige perekond (Hämäläinen jt. 1997, lk 18). Varasemas teismeeas on eriti olulised samasoolised sõprussuhted ja arvatakse, et sellistel lähedastel, usalduslikel suhetel on oluline roll keeruliste isiklike tunnete mõistma õppimisel. Sõprussuhted vastassooga algavad harilikult hilisemas teismeeas (Butterworth ja Harris 1994, lk 323). Noorte seas on üha enam juurdunud tõdemus, kus sõpra valitakse kasulikkuse, klassikuuluvuse ja karjääri edenemist soosivate tutvuste alusel (Niiberg 2012, lk 15).

Noored soovivad, et neid märgatakse ja tunnustatakse ning see on üks põhjustest, miks lävimine sotsiaalmeedias on nii populaarseks muutunud. Üheks põhjuseks, miks on tekkinud suur huvi suhtlemisele läbi sotsiaalmeedia on see, et internetis on võimalik jääda rohkem anonüümseks, kuid avaldada enda kohta palju rohkem materjali, mida muidu varjata proovitakse. Seeläbi saavad noored oma tegemistelt tagasisidet, kuid ise vajadusel tundmatuks jäädes. Siiski vajatakse ka lähedasi sõprussuhteid ning kedagi, kellega ennast samastada ja emotsioone jagada. Sõbrad tunnevad teineteist, annavad üksteisele ausat tagasisidet, samas teist võimalikult vähe solvates. Kuna sõbrad mõistavad ja tunnevad teineteist on nad kõige sobilikumad, kellelt oma käitumise kohta tagasisidet saada. Siiski on sõprus igas eas inimeste jaoks erineva tähendusega ning põhjused, miks pöörduakse näost-näku suhtluselt üha rohkem internetti, võivad olla väga erinevad.

Sõpruse uurimine on andnud lisateadmisi lapsepõlve ja noorukiea kaaslassuhete paremaks mõistmiseks. Siia kuulub huvi selle vastu, kuidas erineb laste käitumine sõprade ja teistega, sõpruse tüüpide ja püsivuse varieeruvus, perekonnas saadud kogemuste soes sõpruse kvaliteediga ning sõpruse seos kohanemise ja enesehinnanguga (Niiberg 2012, lk 16).

1.2.3 Täiskasvanud inimeste vajadust sõprussuhete järele

Täiskasvanuna on sõprus arenenud intiimsemaks, avatumaks, ausamaks ja suhtes on rohkem kiindumust. Asitõendid viitavad, et täiskasvanuid valdavad muremõtted iseseisvuse arendamisest ja enesekontrollist, mis muudab sõprussuhted rohkem intiimsemaks, pakkudes teineteisele tuge. Sõbrad aitavad täiskasvanutel oma identiteeti leida. Koos jagatakse oma sarnaseid emotsioone ja huve. Teekonnal täiskasvanuikka on sõprus peamiseks sotsiaalseks suhteks, mis võimaldab noortel jagada oma enesekindlust. Täiskasvanud võlgnevad sõprussuhetele oma emotsionaalse toe olemasolu ning iseseisvuse saavutamise. Täiskasvanuna ei pöörata võrreldes varasemaga enam niivõrd tähelepanu sellele, mis hüvesid sõpradega suhtlemine endaga kaasa toob, vaid keskendutakse pigem oma sõprade vajadustele (Lindsey ja Stopp 2008, lk 412). Täiskasvanud õpivad alates varajasest lapseest, kuidas olla heaks sõbraks. Sõprussuhete loomine ja hoidmine on oskus, millela on raske toime tulla.

Läbi on viidud indiviidi uurimus sellest, kuidas iga isik kasutab oma suhtumist suhtlemisel. Inimesed, kes oma suhtumist ümbritsevasse mõtestavad ja teavad oma käitumise tagamaid, oskavad teiste inimestega paremini kontakti luua. Tõenäoliselt on neil palju sõprussuhteid. Oma suhtumise ja eneseväljenduse uurimine ja mõtestamine aitab inimestel mõista enda suhtumise ja eneseväljenduse mõju suhtlemises teiste inimestega. Selle asemel, et tundeid ja mõtteid ignoreerida, tuleb neid analüüsida. Inimesed mõjutavad üksteist väga paljudel erinevatel viisidel ning individid ei saa elada oma vaakumruumis. Meid ümbritsevad inimesed mõjutavad suuresti meie suhtumist maailma (Niinep 2008, lk 198-199).

Inimene püüab end realiseerida teises inimeses. Inimene on osadusigatsus ja –otsing. Sellepärast iga kod, kui ta tajub iseend, tajub ta ka end kui teistest ilmaolekut, kui üksindust. (Paz lk 224). Tänapäeva kiire elutempo ja individuaalsed töökohustused on muutnud inimese rohkem enesekesksemaks. Siiski on säilinud vajadus sotsiaalse elu ja suhtlemise järele. Paljud täiskasvanud on leidnud selleks alternatiivi ja suhtlevad üksteisega sotsiaalmeediavahendusel. Nii saab paljusid inimesi korruga oma tegemistega kursis hoida ning ise kohale minemisega aega raiskamata oma emotsioone jagada.

Samas eeldab tihe suhtlemine läbi sotsiaalmeedia näost-näkku suhtlemise asemel Allaste hinnangul palju enam kui lihtsalt Facebooki konto omamist ega ole Eestis veel valdav. Teatav ekshibitsionism, mis on paljudel juhtudel Facebooki - suhtluse kaasnähtus, võib Allaste sõnul viidata intiimsuse puudusele – inimesed avalikustavad pisiasju, sest neil ei ole lähedasi, kellega oma elu põhjalikult jagada. “Üksikuid inimesi on alati olnud, varem lihtsalt

puudusid sellised väljaelamise viisid” (Uue Ajastu Sõprussuhted 2011).

Hollandi Utrechi ülikooli sotsioloog Gerald Mollenhorst on teinud uurimuse, milles on analüüsitud sõprussuhete tekkimist ning inimeste sõpruskonna suurust ja muutumist (Mollenhorst 2009). uurimustulemused näitasid, et inimeste lähedane sõpruskond jäi aastaid stabiilseks, kuid paljud suhtlusvõrgustiku liikmed olid uued (Niiberg 2012, lk 15).

Täiskasvanutevaheline sõprus on kiindumust ja teineteisele tuge pakkuv emotsionaalne suhe. Tihti seatakse sõbra vajadused enda omadest kõrgemale ning ollakse õnnelikud selle üle, kui sõber on õnnelik. Inimesed mõjutavad üksteist ning sellest sõltub, kuidas maailma nähakse ning sõbrad on kõige otsesem ja lähedasem viis maailma tajumiseks. Kuigi suhtlus internetivahendusel on järjest rohkem hoogu kogumas, ei piisa vaid sotsiaalmeedias lävimiseks, inimesed soovivad teineteisega isiklikult kohtuda ning sõpradega oma elu jagada. Internet ei paku samu võimalusi oma emotsioonide jagamiseks.

2. EMPIIRILINE UURING

Oma töös uurin eraldi kolme vanusegruppi- 4.klassi lapsi, 6.-8.klassi õpilasi ja 21-28aastaseid täiskasvanuid, võttes arvesse nende ealisi iseärasusi. Lisaks on töös arvestatud, et sõpruse mõiste on seoses tehnoloogia arenguga paljuski muutunud ning seega pean vajalikuks antud teemat sõprusest ja selle tähendusest rohkem uurida. Uurimuse teostamiseks kasutasin kvalitatiiv-kvantitatiivset küsimustikku, teostasid andmete analüüsi ja selgitasin välja tulemused. Uuring on läbi viidud kahes etapis. Esimese uurimusetapi tulemused, kus uurimuse all olid nelikümmend neli algkooli last, selgusid aastal 2012. Teise etapi tulemused, kus uurimuse all oli kolmkümmend viis põhikooli noort ja kolmkümmend täiskasvanut, selgusid aastal 2013.

2.1 Uuringu eesmärk, valim ja metoodika

Eesmärk

Käesolevas töös püüan välja selgitada ja kirjeldada sõpruse olemust ja vajalikkust inimese erinevatel arenguperioodidel ning teha kindlaks, kuidas mõistavad sõprust ja hindavad selle tähtsust erinevas eas inimesed täna(päeval). Oma uuringus püüan kolme erinevat vanusegruppi uurides selgusele jõuda järgmistes küsimustes:

1. Kas ja miks on sõbrad tähtsad?
2. Millised on sõprussuhteid mõjutavad tegurid?
3. Milliseid suhtlusviise kasutatakse sõpradega lävimiseks?

4. Kuidas iseloomustavad inimesed enda võimekust olla ise sõbraks?

5. Milline on ideaalne sõber?

Valim

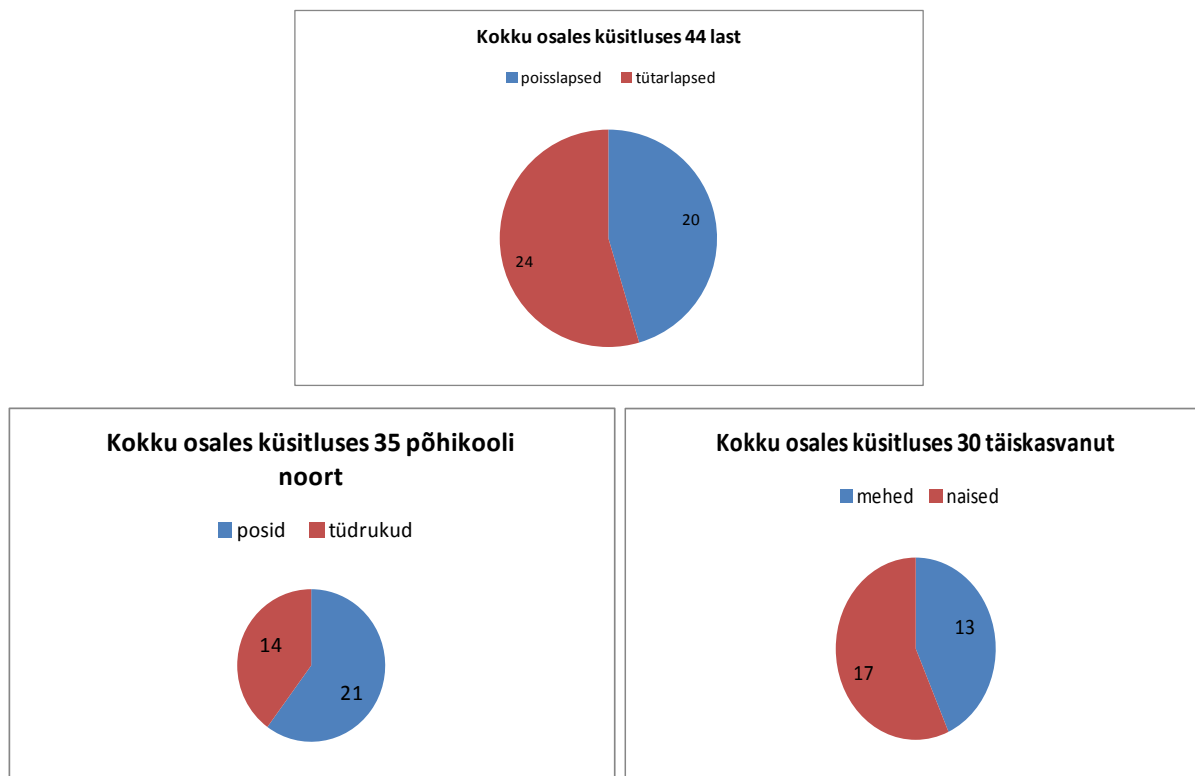
Töö esimeses etapis viidi läbi uuring Tartu kunstigümnaasiumi ja Viljandi Maagümnaasiumi 4.klassi laste seas. Uurimuse teises etapis viidi küsitlus läbi Tartu Tamme Gümnaasiumi 6.-8.klassi õpilaste ning 21-28aastaste Tartust ja Tallinnast pärit täiskasvanute seas. Koolid ja uuringus osalevad täiskasvanud valiti koostöövalmiduse ja kättesaadavuse alusel, mugavusvalimi teel. Uurimuses osales 44 last, 35 õpilast ja 30 täiskasvanut. Ankeedi täitsid kõik vastavas vanuses õpilased, kes olid sobival päeval koolis. Välja jagati 109 ankeeti, millest kõik täidetuna tagasi saadi. Valimi maht $n=109$.

populatsiooni (üldkogumi) kirjeldus:

Lõputöö populatsiooni moodustavad Tartu Kunstigümnaasiumi ja Viljandi Maagümnaasiumi 4.klassi lapsed, Tartu Tamme Gümnaasiumi 6.-8.klassi õpilased ja Tartust ning Tallinnast pärit 21-28aastased täiskasvanud.

Uuringu esimeses etapis, 2011/2012 õppeaasta seisuga, on ülalnimetatud tingimustele vastavate Tartu Kunstigümnaasiumi ja Viljandi Maagümnaasiumi 4.a klasside õpilaste koguarv 47. Uurimuses osalenud klasside klassijuhatajate andmetel, puudus ajal, mil küsitlust läbi viisin, koolist kokku 3 last. Seega on minu seminaritöö populatsiooni mahuks kahe klassi peale 44 õpilast. Täpsema ülevaate saamiseks vaata Joonis 1: Küsitlustele vastanud laste, õpilaste ja täiskasvanute arv ning sooline määratlus

2012/2013 õppeaasta seisuga on ülalnimetatud tingimustele vastavate Tartu Tamme Gümnaasiumi uuringus osalevate põhikooli õpilaste koguarv 35. Uurimuses osalenud klassi aineõpetaja andmetel ei olnud küsitluse täitmise päevadel puudujaid. Minu lõputöö valimi mahuks on 35 õpilast ning 30 täiskasvanut, kokku 65 inimest. Täpsema ülevaate saamiseks vaata Joonis 1: Küsitlustele vastanud õpilaste ja täiskasvanute arv ning sooline määratlus.

Joonis 1: Küsitlustele vastanud laste, õpilaste ja täiskasvanute arv ning sooline määratlus

Lastest ja 6.-8.klassi õpilastest respondentide seas ei ole drastilisi erinevusi poiste ja tüdrukute osakaalu suhtes, kuid tütarlapsed on siiski teatavas arvulises ülekaalus. Täiskasvanust vastajate seas on aga võrreldes naistega meesterahvastel suurem osakaal.

Metoodika

Metodoloogiale antakse üldiselt kaks tähendust. Esiteks on metodoloogia teadustegevuses kasutatavate meetodite ja menetlusviiside kirjeldamine ja uurimine ning teiseks on metodoloogia teadustöö ideoloogia (ideede ja vaadete süsteem) ja strateegia (tegevuskava eesmärkide saavutamiseks), mis näitavad, kuidas uuritavaid nähtusi käsitleda ja milliste meetoditega andmeid koguda (Õunapuu 2010, lk 1).

Käesolevas uurimustöös kasutasin kvalitatiiv-kvantitatiivset küsitlust. Täidetud küsimustike teel saab andmeid inimeste arvamuste ja seisukohtade kohta. Põhikooli õpilaste ja täiskasvanute uurimisel kasutasin sama küsimustikku, mis oli osalt kohandatud, võttesse arvesse ealisi iseärasusi.

Kvalitatiiv-kvantitatiivne metodoloogia on kvalitatiivse ja kvantitatiivse metodoloogia ühendamise tulem. Ühendatud metodoloogia võimaldab uuritavatele objektidele läheneda nii,

et avastatud kvaliteete (fenomene) saaks vormistada ka kvantitatiivsel kujul. Uurimistegevuses tähendab see kvaliteetide tunnetamise kõrval ka tõsist uudsete vormilahenduste otsimist. Näiteks meedia sisu uurimustes rakendatakse leitud kvalitatiivse analüüsi tulemustele sageli lisaks ka statistilisi analüüsimeetodeid uuritava nähtuse mudeldamise eesmärgil (Õunapuu 2010, lk 2).

Andmekogumismeetodina kasutati ankeeti, sest ankeetküsitlus annab võimaluse koguda informatsiooni paljudelt respondentidelt korraga ning annab vastajatele võimaluse jääda ananüümeks. Ankeet algkooli lastele koosneb kolmeteistkümnest küsimusest, põhikooli õpilastele ja täiskasvanutele koostatud ankeedis on viieteistkümnest küsimusest, mille hulgas leidub nii arvamusi-, kinnisi- ja valikküsimusi (vt. Lisa 1). Kokku jagati paber kandjal uuringu esimeses etapis 44 ja teises (põhikooli õpilaste ja täiskasvanute seas) 65 ankeeti, millest kõik saadi tagasi. Uurimuse läbiviimiseks koolides läksin eelnevalt õpetajaga kokkulepitud noorte tundi. Täpsemaid küsimustega mõõdetavaid tunnuseid vt. Lisa 2.

2.2 Uuringu tulemused ja nende analüüs

Küsimustik sisaldab nii kvantitatiivseid, kui ka kvalitatiivseid küsimusi ning seega on andmeanalüüsi meetodid vastavad - Kvantitatiivsete andmete analüüsi puhul toimub analüüs statistika meetodiga, mida ilmestavad tabelid ja graafikud. Uurimisobjekti tunnuste mõõtmise teel saadud tulemused korrastatakse, eemaldatakse rikutud küsimustikud ja tulemustest koostatakse andmete tabel statistiliseks töötamiseks. Kvalitatiivsetele, s.o avatud lõpuga saadud tekstilistele andmetele rakendatakse sisuanalüüsi meetodit.

Täidetud küsimustikest saadud kvantitatiivsetest andmetest koostati kaks toorandmete tabelit. Esimene tabel on koostatud uuringu esimese etapi tulemustest, kus uuritavateks olid algkooli lapsed ning uuringu teine etapp hõlmab põhikooli õpilaste ja täiskasvanute vastuste andmeid. Kui mõni vastajatest ei leidnud etteantud vastusevariantidest endale sobivat või kui vastus oli mingil põhjusel mitteloetav, jäeti toorandmete tabelis tema ID reas vastava tunnuse kastike tühjaks (toorandmete tabelleid vaata Lisa 3 ja Lisa 4).

Tunnuse kirjeldavad statistikad

Kvantitatiivsete andmete saamiseks vastasid õpilased küsimustikus valikvastustega küsimustele. Andmed on sisestatud tabelisse kahes jaos- kollased väljad tähistavad täiskasvanute vastuste andmeid ning valged põhikooli õpilaste andmeid, seejärel on teostatud analüüs ja selgitatud välja tulemused (Vt. Tabel 2). Tulemusi uuringu esimesest etapis vaata Lisa 4.

Tabelis toodud standardhälve näitas ära, millisel määral vastused erinesid keskmistest väärtustest. Mediaani uurides võib vaadelda, mis oli antud väärtuste ridade keskmine liige, millest ühele poole jäid väiksemad ja teisele poole suuremad väärtused. Neid uurides selgub, et mediaanide ja keskmiste tulemuste vahel suured täisarvulised erinevused puuduvad.

Mood tabelis näitab kõige sagedamini esinevat vastuse tunnust või väärtust. Antud juhul saab välja lugeda, et kõik õpilased ja täiskasvanud vastasid küsimusele, mis tunded tekivad neil sõnaga „sõprus“, numbriga üks, mis tähendab, et kõik küsimustikule vastanud noored ja täiskasvanud seostavad sõpra heameeletundega. Küsimusele, kuidas, mis tingimusel saab teist inimest sõbraks nimetada vastati numbriga kaks, mis tähendab, et sõpradeks loetakse neid, kellega kohtutakse ja vesteldakse tihedalt just vabal ajal. Uurides tabelis välja toodud miinimum- ja maksimumväärtusi, saab selgeks need piirid, millises vahemikus väärtuseid õpilased vastamisel kasutasid. Kokkuvõttev summa näitab, kui palju on kokku valitud vastavat vastusevarianti.

Tabel 2

Tunnuste kirjeldavad statistikad

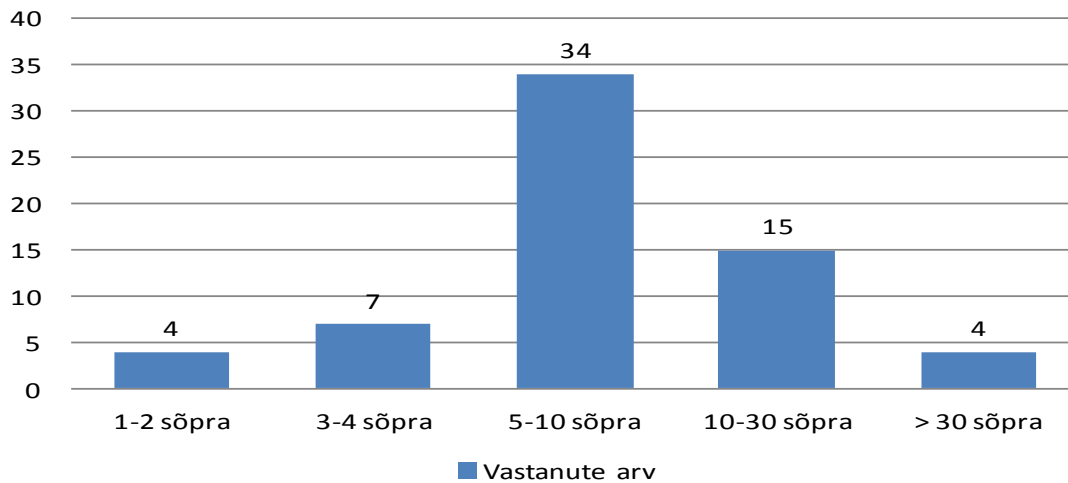
ID	Sugu M-1 N-2	Kas suhtlus läbi sots.meedia ja näost-näoku on samaväärne Jah-1 Ei-2	Kellega sõbrustad kõige rohkem?	Tüdrukutega-1 poisituga-2 mõlemaga-	Mitu sõpra peaks olema?	heameel	kadedus	nukrus	viha	hirm	Tihe kohtumine ja vestlemine tööaselt	tihe kohtumine ja vestlemine vabal ajal	paaril korral kohtumine ja vestlemine	kui teil on ühised tuttavid ja olete korra kohtunud	kui te olete facebookis märgitud sõpradeks	koollikaaslane	naabripoiss/tüdruk	ema	isa	õde/vend	vanaema/vanaisa	pinginaaber	lapsepõlve mängukaaslane	internetisõber	lemmikloom	vaikus	mina ise	juhulikuttav	hea raamat/muusika	Elukaaslane
Keskmine	1,8	2,1	3,1	3																										
Standardhälve	2,0	2,5	3,1																											
mediaan	0,4	0,8	1,1																											
mood	0,3	0,8	0,8																											
min	2	3	3																											
max	1	2	3	1						1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
sum	2	3	3	1						1	8	27	3	3	3	19	7	7	4	12	2	11	13	4	8	4	4	1	7	0
					30	0	0	0	0	7	20	12	0	0	17	6	1	1	3	0	1	7	2	1	0	0	3	7	14	

Kogutud andmete põhjal võis uurimuses osalenud noorte ja täiskasvanute vastused jagada viide rühma. Esiteks sõprade tähtsus inimeste elus, teiseks, millised on sõpru iseloomustavad ühised tegurid, kolmandaks, millised on erinevad suhtlusviisid sõpradega lävimiseks, neljandaks, kuidas hinnatakse oma võimekust olla sõbraks ning viimaks, milline on respondentide arvates ideaalne sõber (täpsemate tulemuste saamiseks vt. Punkte 2.2.1-2.2.5).

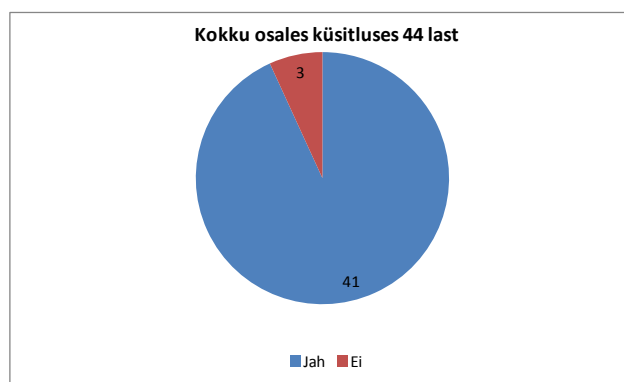
2.2.1 Sõprade tähtsus

Tulemusest selgus, et teismeeas olevatest õpilastest ja täiskasvanutest respondentidel on vähemalt üks sõber (Vt. joonis 2) ning sõpru peetakse väga olulisteks. Uuringu esimesest etapist selgus, et kolmel lapsel ei ole enda arvamuse järgi ühtegi sõpra (Vt. joonis 3), kuid vajadus sõprussuhete järele oli ka neil suur. Sõprussuhted on vajalikud, et inimeste vahel saaks tekkida lähedane ja emotsionaalne side, mis muudab inimesed õnnelikemaks ning aitab rahuldada vajadust sotsiaalse suhtluse järele.

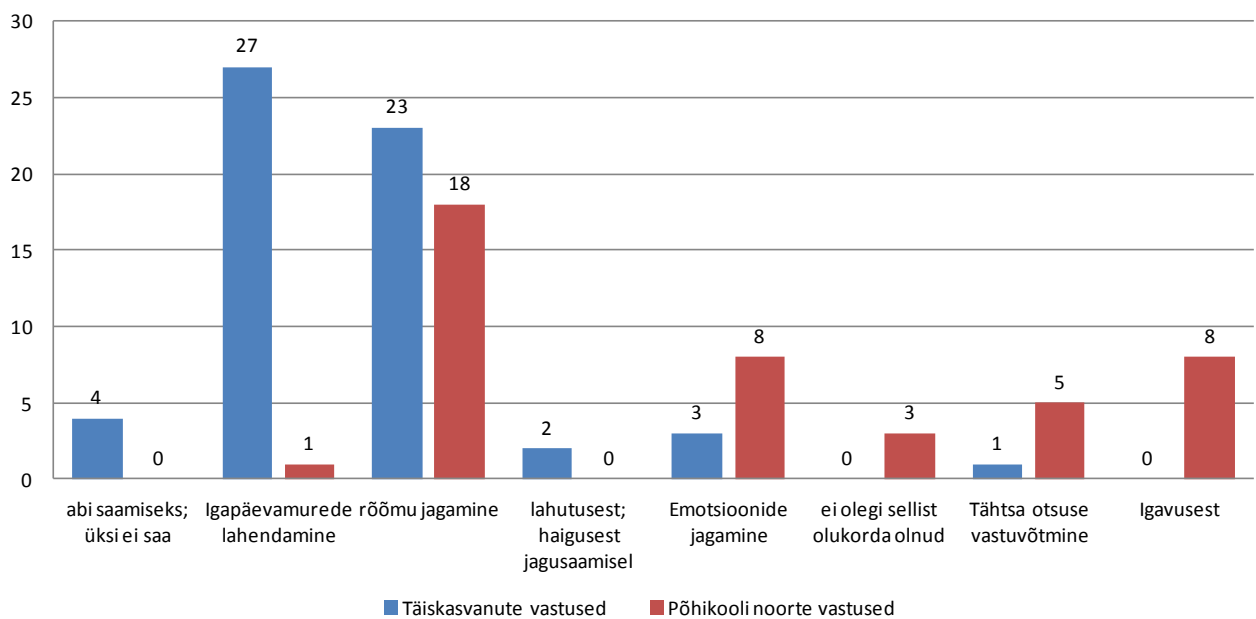
Sõbrad tekitavad kõikides respondentides heameeletunde ning respondendid peavad sõprussuhteid vajalikuks eelkõige, et teineteisega oma emotsioone jagada. Sõprade poole saab pöörduda mure korral ning neilt oodatakse toetust ja abivalmidust. Lisaks peavad sõbrad olema teineteise vastu ausad ja usaldusväärsed ning looma positiivse suhtlusel õhkkonna. Lapsed peavad sõprade juures tähtsaks seda, et nendega saaks suhelda läbi mängu. Mängu käigus saadakse tagasisidet üldistest käitumisnormidest ja kirjutamata reeglitest. Teismeeas õpilaste arvates on tähtis, et sõbrad oleksid suhtlemisel avatud, rõõmsameelsed ja heatahtlikud. Õpilased on uurimuses osalenud vanusegruppidest kõige intensiivsemad suhtlejad, sest teismeeas on oluline leida endale need inimesed, kellest hiljem tõelised sõbrad kasvavad. Täiskasvanute seas oli populaarsemateks vastusteks, et sõbrad peavad olema usaldusväärsed ja head kuulajad. Täpsemaid tulemusi, miks vajavad sõpru põhikooli noored ja täiskasvanud, vaata jooniselt 4.

Joonis 2: Respondentide vastus küsimusele, mitu sõpra neil on

Joonis 3: Uurimuse I etapp- Laste vastus küsimusele, kas neil on vähemalt üks sõber

Joonis 4: Põhikooli noorte ja täiskasvanute vastus küsimusele, mis olukordades on neil kindlasti sõpra vaja läinud

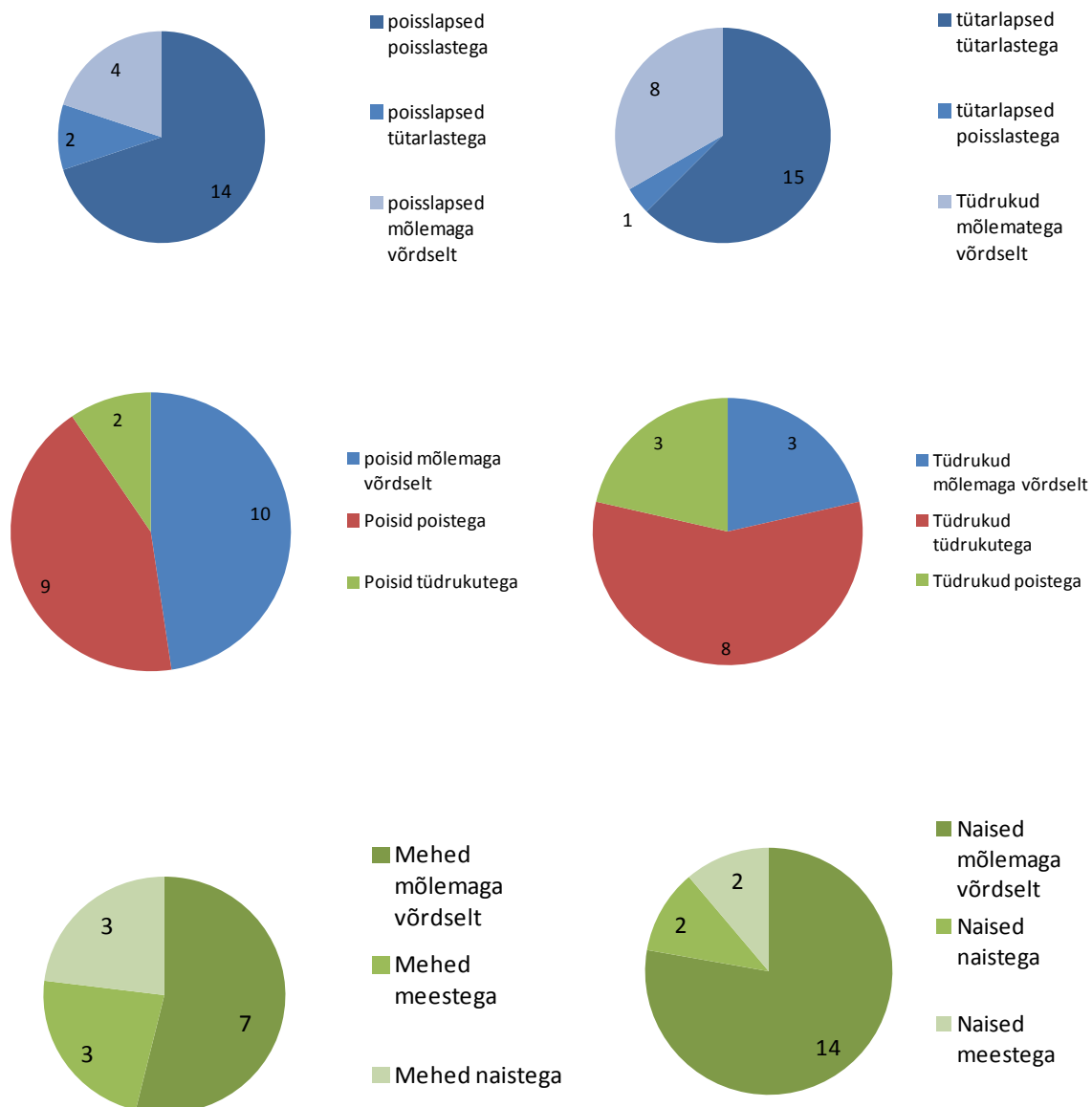
Lapsed peavad küll sõpru oluliseks, kuid eelkõige pöörduakse mure korral vanemate poole (Vt. Lisa 4). Täiskasvanute arvates on väga oluline, et just sõbrad aitaks neil üle saada igapäevamuredest ja jagaksid teineteise rõõmu. Seega on täiskasvanute sõprus võrreldes õpilaste omaga rohkem intiimsem ning sõpru suudetakse lisaks mõistmisele ka paremini aidata. Kuigi ka õpilased peavad oluliseks sõpradega oma emotsioonide jagamist, siis vähem tegeletakse teineteise abistamise ja raskemate isiklike probleemidega. Põhikooli astme õpilaste uuringust selgub, et sõbrad on muutunud tähtsamaks, kui nad olid seda algkooli astmes, kui sõpru vajati suures osas ainult selleks, et meelt lahutada ning üheskoos vahetunde mööda saata (Vt. Lisa 4). Ka põhikooli õpilased vajavad sõpru, et oma igapäevaseid peamiselt positiivseid emotsioone jagada ja igavust peletada, kuid võrreldes algkooli astmega suudetakse sõpradele suurema tõenäolisusega mure korral tuge pakkuda.

2.2.2 Sõprussuhteid mõjutavad tegurid

Kõik uuringus osalenud vanusegrupid otsivad sõprades endaga sarnaseid iseloomujooni. Nii põhikooli õpilased kui ka täiskasvanud toovad endas ja sõprades välja vaid positiivsed isiksuseomadused. Lapsed juhtisid tähelepanu ka enda või sõprade negatiivsetele isiksuseomadustele, olles tõenäolisemalt vastamises ausamad. Peamiselt hindasid kõik respondendid sõprades huumorimeelt, sõbralikkust ja vastutulelikkust. Eelkõige just täiskasvanute arvamuste põhjal selgub, et väga oluline on asjaolu, et sõber oleks heaks kuulajaks; teismeeas olevad õpilased otsivad aga sõbras mõttekaaslast ja võimet teineteist mõista. Lapsed soovisid sõpradeks peamiselt mängukaaslast, kellega sisustada oma vaba aega ning kes oleksid mängust samavõrd huvitatud nagu nad ise.

Uuringust selgub, et soov sõbraga samastuda on eelkõige lastel ja põhikooli õpilastel, valides sõbraks endaga sarnaste iseloomujoontega ja samast soost eakaaslase (Vt. joonis 5). Nooremad vajavad enda kõrvale kedagi, kes neid mõistaks ja oleks nendega samas arenguetapis. Täiskasvanud suhtlevad üldjuhul võrdselt nii meeste, kui naistega, olenevata nende endi soost (Vt. joonis 5). Sellest hoolimata sõbrustavad ka täiskasvanud endaga sarnaste inimestega, kuid sõbra soost on olulisem ühine maailmavaade. Enamus täiskasvanute grupi respondentidest märkisid oma parimaks sõbraks endise koolikaaslase või lapsepõlvesõbra, millest saab järeldada, et nooremas eas sõlmitud sõprussuhted ja sõbra

valimise meetodid on ka täiskasvanuna püsima jäänud. (Vt. Lisa 6).

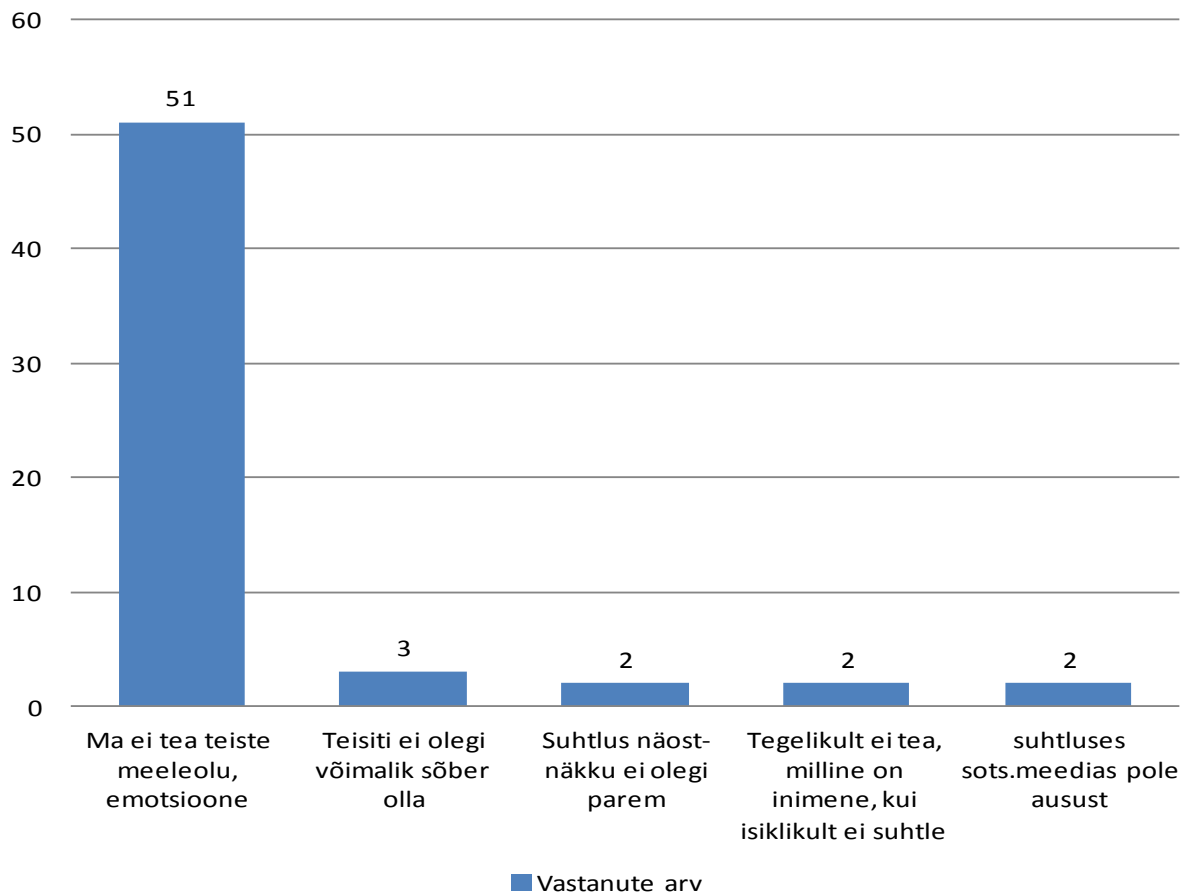
Joonis 5: Meessoost ja naissoost respondentide vastused küsimusele, kellega sõbrustatakse kõige rohkem

Lisaks iseloomule, eale ja soole on sõbrussuhete tekkimisel oluliseks ka inimeste elu- ja töökoht ning kool, kus õpitakse (Vt. Joonis 7). Sealjuures on eelkõige oluline, et sõbrad suhtleksid teineteisega ka väljaspool ametlikku kooli- või tööaega. Sõbrussuhete puhul on väga oluline, et sõbraga soovitakse oma vaba aega jagada ning vesteldakse lisaks töö- või koolisündmustele ka isiklikel teemadel.

2.2.3 Erinevad suhtlusviisid sõpradega lävimiseks

Lisaks näost-näku suhtlusele pakub tänapäev ka hulgaliselt alternatiive nagu suhtlus sotsiaalmeedias, telefoni- või kirjateel. Enamus inimesed kasutavad internetis pakutavaid mugavaid võimalusi teistega kontakti hoidmiseks ja oma eluhetkede jagamiseks. Tulemustest selgus, et sotsiaalmeedia suurest populaarsusest hoolimata suheldakse parimate sõpradega siiski peamiselt näost-näku ning muul viisil suhtlust nii meeldivaks ei peeta (Vt. Joonis 6). Kõik täiskasvanud olid arvamusel, et isiklikul kohtumisel saavad inimesed jagada teineteise ehedaid emotsioone, mida ei ole võimalik kirjateel edasi anda. Lisaks selgus uuringus, et teisiti, kui näost-näku kohtudes, ei ole respondentide arvates sõprussuhteid võimalikud. Kõikidest uuringu teise osa respondentidest uskus vaid kaks põhikooli õpilast, et suhtlus läbi sotsiaalmeedia on samaväärne näost-näku kohtumisega. Ülejäänud uuringu teise etapi respondente ei poolda sõprussuhteid sotsiaalmeedia vahendusel, kuid kasutavad tuttavatega suhtlemisel või kiirema informatsiooni edastamiseks siiski ka näost-näku kohtumise mugavaid alternatiive.

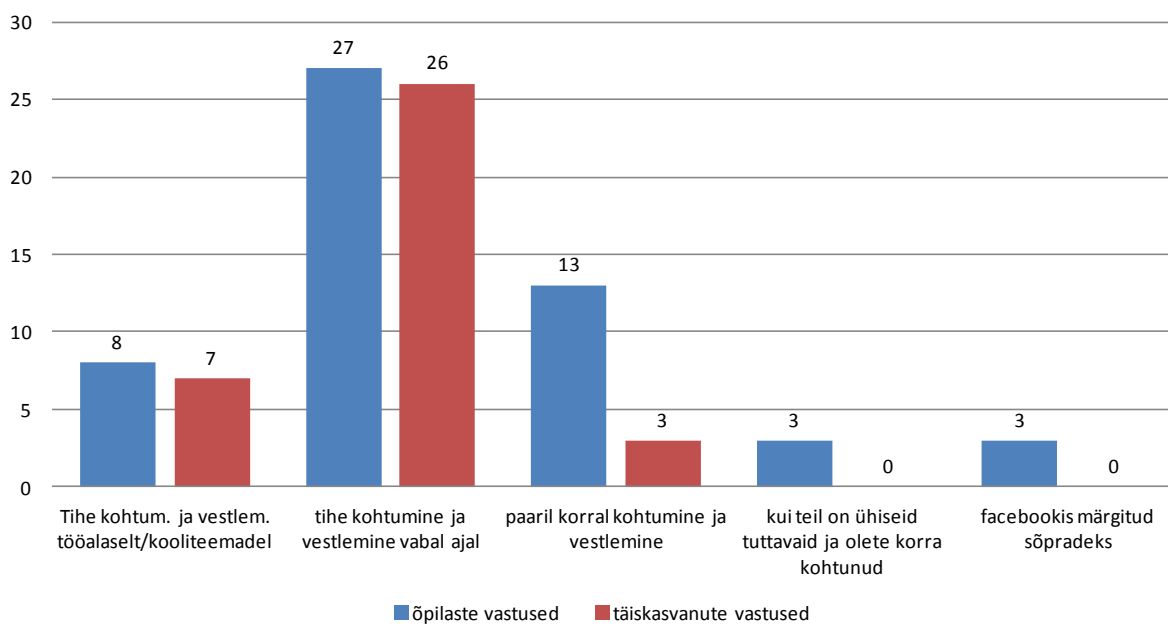
Uuringu teise etapi tulemustest saab järeldada, et sõbrad on need, kellega kohtutakse ja vesteldakse tihedalt just vabal ajal (Vt. Joonis 7 ja Lisa 3) Uuringu esimeses etapis selgus, et neljakümne neljast küsitlusele vastanud lapsest kümme pooldab ka sõpradega suhtlust sotsiaalmeedias, sest internetivõrgus saab kodust lahkumata ühiselt arvutimänge mängida. Siiski hindavad ka lapsed sõpradega isiklikku kohtumist. Peamiselt suheldakse ka näost-näku kohtumisel läbi mängu, sisustades näiteks koolitundide vahetunnid (Vt. Lisa 4).

Joonis 6: Põhikooli õpilaste ja täiskasvanute vastus küsimusele, kas suhtlus läbi sotsiaalmeedia on samaväärne näost-näku suhtlusega

Töölaseid sõprussuhteid tähtsustasid pigem täiskasvanud, noored peavad elementaarseks, et koolis kohtutakse ja vesteldakse tihedalt, kuid see ei ole nende arvates veel tõeline sõprus. Noored olid aga vabamad sõprussuhete loomisel vabal ajal vaid paari kohtumise järel. Tulemustest selgub, et nii täiskasvanud kui ka põhikooli õpilased peavad sõprussuhete aluseks isiklikult kohtumist ja ühiselt oma vaba aja veetmist. Täiskasvanutest enam olid põhikooli õpilased vabamad suhtlema ka interneti vahendusel. Lapsed tähtsustasid seda, et sõber oleks heaks meelelahutaja nii koolis, kui vabal ajal.

Kokku osales küsitluses 35 õpilast ja 30 täiskasvanut

Joonis 7: Põhikooli õpilaste ja täiskasvanute vastused küsimusele, keda nimetatakse parimaks sõbraks

Sõprussuhete hoidmisel ja tekkimisel peavad kõik vanusegrupid oluliseks, et sõpradega veedetakse aega oma vabast ajast. Tähtis on isiklik tihedana kohtumine ja vestlemine ning emotsioonide nägemine ja jagamine.

2.2.4 Inimeste võime olla sõbraks

Uuringu esimese etapi tulemustest selgus, et lapsed kirjeldasid ennast samade omadussõnadega, millega ka sõpru iseloomustati. Tulemustest võib järeldada, et nad soovivad olla sõbraga võimalikult sarnased. Enamasti toodi välja positiivsed isiksuseomadused ning negatiivse hinnangu andsid pigem need lapsed, kes väitsid endal vähe sõpru olevat. Ennast kirjeldasid lapsed samuti peamiselt positiivsete omadustega nagu tark, viisakas, heatahtlik ja sõbralik. Eakaaslasi peetakse samuti sõbralikeks, tarkadeks ja lõbusateks, vähem toodi välja negatiivseid iseloomuomadusi, kirjeldades eakaaslasi laiskade ja lärmakatena (Vt. Lisa 7). Lisaks selgus, et lapsed usuvad, et tõeline sõprus kestab igavesti ning kuigi ette võib tulla tülisid, lahendatakse need üheskoos. Sõprussuhete säilitamiseks peeti oluliseks ühist aja

veetmist, teineteise usaldamist ning positiivset suhtumist.

Uuringu teises etapis, kus uurimuse all olid 6.-8.klassi õpilased ja 21-28aastased täiskasvanud, selgus samuti, et enda isiksuseomadusi samastati sõprade isiksuseomadustega. Põhikooli õpilased pidasid ennast sõbrana eelkõige sõbralikeks, toetavateks ja heatahtlikeks. Õpilaste sõprussuhteid lihtsustasid aj soodustasid ka sarnased hobid väljaspool kooli, milleks oli näiteks sportimine või kunstiringis käimine. Samas toodi välja ka negatiivsed isiksuseomadused nagu see, et kaaslasena ollakse vahel igavad ja käitutakse s idiotselt. Negatiivsed isiksuseomadused tõid välja vaid need õpilased, kes väitsid endal vähe sõpru olevat. See viitab omakorda madalale enesehinnangule ja kartusele luua sõprussuhteid (Vt. Lisa 5). Üks uurimuses osalenud õpilastest tunnistas, et teda valdab sõprussuhte tekkimise ees hirm ning ta tunneb ennast mugavamalt mõne hea raamatu seltsis (Vt. Tabel 2, lk 20). Üldiselt on õpilased aga suhtlusaltid ning paljude vastanute arvates piisab sõprussuhete tekkimiseks vaid paarist kohtumisest (Vt. Joonis 7).

Peaaegu kõik täiskasvanud usuvad, et sõbrana on nad eelkõige truud, usaldusväärsed ning vajadusel astuvad sõbra huvide eest välja. Uuringus osalenud täiskasvanud ei toonud enda puhul välja ühtegi negatiivset isiksuseomadust. Uurimustulemustest võib järeldada, et täiskasvanud teavad, mida tähendab sõbraks olemine ning mida sõbrad teineteisele pakkuma peavad (Vt. Lisa 6).

2.2.5 Ideaalse sõbra tunnused

Laste arvamusel on ideaalsed sõbrad humoorikad, julged, sõbralikud ja mänguhimulised. Sõpradega peab saama jagada oma vaba aega ning tunda ennast mugavalt. Lapsed pidasid sarnaselt täiskasvanutele oluliseks, et sõber oleks usaldusväärne, kuid tähtsustasid seda vähem, sest vajaminev emotsionaalne tugi ja suuremad probleemid lahendati enamasti pereringis (Vt. Lisa 4).

Põhikooli astmes olevate õpilaste arusaamades on ideaalne sõber eelkõige abivalmis, humoorikas, sõbralik ja avatud suhtleja. Sõpradelt oodetakse võrreldes algkooli lastega rohkem emotsionaalset tuge ja mõistmist. Rohkem keskendutakse vestlemisele ning õpilased peavad oluliseks, et sõbrad oleksid mõlemad sõbrustamisest huvitatud ning näitaksid seda ka

oma käitumisega välja, veetes koos oma aega ja pöörates teineteisele tähelepanu. Oluliseks peetakse suhtlust väljaspool kooliaega kas interneti vahendusel või isiklikult kohtudes. Parimate sõpradega kohtutakse ja vesteldakse tihedalt just eelkõige isiklikult kohtudes (Vt. Lisa 5).

Põhikooli õpilastest on lihtsam kontakti leida neil, kes jagavad ühiseid huve, käies koos mõnes huviringis või trennis, sest seeläbi on noortel palju ühiseid teemasid ja seotud sarnane ajagraafik. Õpilased tahavad jagada oma emotsioone ja läbielamisi ning kuna oluliseks peetakse üksteisega samastamise võimalust, sõbrustatakse rohkem nendega, kellel on teineteisega jagada ühiselt läbielatud seiklusi. Oluliseks peetakse ka seda, et sõpradega veedetud aega oleks meeldiv, sellepärast soovitakse sõprades näha peamiselt positiivseid isiksuseomadusi. Need, kes on pahurad, kinnise iseloomuga või omakasupüüdliselt õelad, pole ka heaks seltskonnaks ning sellistest eakaaslastest hoitakse üldjuhul eemale. Kõige halvemaks peetakse seda, kui sõber sõpra ignoreerib ja temast välja ei tee. Noorte arvamusest saab välja lugeda, et eneseväljenduse võimalus ja ühiselt veedetud vaba aeg on sõprussuhete alustaladeks.

Täiskasvanud otsivad sõprades eelkõige häid kuulajaid ja vestluskaaslaseid, kellele rääkida oma rõõmudest ja muredest. Sõber ei tohi sõpra hätta jätta ka kõige ebameeldivamates situatsioonides ning peab olema vastutulelik. Võrreldes põhikooli õpilastega ei ole täiskasvanute arvates nii oluline ennast sõbraga samastada vaid olulisemaks peetakse vaimsemat poolt. Sellest hoolimata nimetasid täiskasvanud oma parimateks sõpradeks peamiselt koolikaaslast ja inimesi kunagisest lapsepõlvkodu naabrusest. Sellest võib järeldada, et sõprussuhted tekivad siiski arvesse võttes teineteisega sarnasust ning sõprus on aja jooksul, vanuse kasvades, intiimsemaks arenenud (Vt. Lisa 6).

Täiskasvanute arusaamades on halvad sõbrad need, kes ei leia sõbra jaoks muude tegevuste kõrval enam aega ning on vaid omakasupüüdlisud. Sõbrad on need, kes väärtustavad teineteist võrdselt ning soovivad üksteisele parimat, aidates sõpra õnnelikumaks teha. Täiskasvanute arvates peab enamasti paika vanasõna, et sõpra tuntakse hädas.

2.2 Järeldused

Sõpru valitakse suurel määral sellejärgi, kes on nende endiga sarnased ning kõikide respondentide arvamus peetakse sõprade olemasolu väga oluliseks. Laste jaoks on sõbrad vajalikud pigem vaba aja meeleolukaks veetmiseks, kuid mure korral pööratakse abi saamiseks peamiselt vaid pere poole. Põhikooli õpilased valivad endale sõbraks nendega võimalikult sarnaseid eakaaslasi, kellega oma emotsioone ja tegemisi jagada. Kuigi põhikooli õpilased suhtlevad sõpradega sotsiaalmeedia vahendusel rohkem, kui täiskasvanud ja lapsed, peavad ka nemad oluliseks, et parima sõbraga kohtutaks tihedalt siiski näost-näku. Täiskasvanud otsivad sõprussuhetes eelkõige emotsionaalset lähedust ja kindlustunnet, et oleks, kelle poole murede ja rõõmude korral pöörduda.

Kõik respondendid tahavad eelkõige sõbrustada positiivsete ja vastutulelike inimestega. Ka enda puhul toodi peamiselt välja vaid head isiksuseomadused ning oldi arvamusel, et sõber peab sõbra jaoks vajadusel alati olemas olema. Laste ja teismeliste grupp pidas väga oluliseks ka iseloomujoonte sarnasust ja ühiseid huve. Täiskasvanud otsisid sõbras pigem hingekaaslast, head kuuljat ja võimekust teineteist vaimselt ja füüsiliselt toetada.

Tulemustest võib järeldada, et mida vanemaks inimesed saavad, seda intiimsemaks muutuvad sõprussuhted. Kui lapsed suhtlevad läbi mängu; põhikooli õpilased soovivad jagada oma positiivseid emotsioone ja veeta meeleolukalt oma vaba aega, siis täiskasvanud peavad oluliseks teineteise kuulamist, muredele lahenduse otsimist, abivalmidust ja emotsioonide jagamist mistahes olukorras.

KOKKUVÕTE

Minu töö põhiline eesmärk oli välja selgitada, kuidas kirjeldatakse sõpruse olemust ja vajalikkust inimese erinevatel arenguperioodidel ning teha kindlaks, kuidas mõistavad sõprust ja hindavad selle tähtsust erinevas eas inimesed täna(päeval). Selleks koostasid uuringu esimeses etapis lastele kaheistkümnest küsimusest koosneva küsimustiku ja teismeeas olevatele õpilastele ning kahekümnendates aastates täiskasvanutele viieteistkümnest sõpruseemalisest küsimusest koosneva küsimustiku. Küsimustik sisaldas nii valik- kui vaba vastust võimaldavaid küsimusi. Kahe küsimustikuga soovisin koguda informatsiooni kolmelt erinevalt vanuseastmelt, sest iga vanusegrupp hindab sõprust erinevalt. Küsimustikele vastas kokku sada üheksa inimest.

Analüüsitud tulemuste abil järeldus, et sõprussuhteid peetakse algkooli laste arvates väga olulisteks just eelkõige meelelahutuslikul eesmärgil. Lapsed soovisid sõprades näha rõõmsameelsust ja sõbralikkust. Ka põhikooli õpilased hindasid suuresti sõpru nende huumorimeele ja sõbralikkuse järgi, kuid soovisid algkooli lastest ja täiskasvanutest enam sõbraga samastuda, valides sõbraks üldiselt isegi samast soost inimesed.

Kõik uuringus osalenud vanusegrupid nägid nii endas, kui ka sõprades eelkõige positiivseid isiksuseomadusi ning seostasid sõprust heameeletundega. Sõpradega soovitakse jagada oma igapäevasündmuseid ning läbielamisi. Lastel puhul suheldi sõpradega eelkõige läbi mängu ning peeti oluliseks näost-näku kohtumist, põhikooli noored pidasid oluliseks, et sõbrad teineteist mõistaksid ja jagaksid sarnaseid emotsioone, kuid võrreldes täiskasvanutega ei peetud nii vajalikuks sealjuures teineteisega tihedat näost-näku kohtumist, sõprussuhte loomiseks piisas ka paaril korral kohtumisest. Põhikooli õpilastest respondentide seas olid ainukesena välja toodud arvamused, et ka suhtlus läbi interneti on sõpruse säilitamiseks piisav.

Täiskasvanud pidasid oluliseks, et sõber oleks hea kuulaja ja nõuandja. Sõprust vajati lisaks meelelahutuslikule eesmärgile ka murede kurtmiseks ja abi saamiseks. Sellest võib järeldada,

et täiskasvanu sõprussuhted on üles ehitatud vastastikusele abistamisele ja emotsioonide jagamisele. Sealjuures on väga oluline, et kohtutaks näost-näku, kuid sealjuures arvestatakse teineteise tiheda ajagraafikuga ning ollakse üksteise suhtes mõistvad.

Selgus, et uurimuses osalenud respondendid peavad sõpru ja nendega suhtlemist väga oluliseks. Minu püstitatud hüpotees - igas eas inimesed tunnevad vajadust sõprussuhete järele, kuid siiski määratlevad ja hindavad erinevas eas inimesed sõprust isemoodi; nooremad kasutavad suhtluses täiskasvanutest tunduvalt rohkem sotsiaalmeediat, kuid kõik uurimuses osalenud vanusegrupid valivad sõbraks pigem endaga sarnaseid inimesi, kellega on lihtne kontakt saavutada ja ka ise heaks sõbraks olla, vastates samadele nõudmistele, leidis enamjaolt kinnitust. Nimelt kasutavad algkooli lapsed ja põhikooli õpilased arvatust vähem sotsiaalmeediat oma lähedasemate sõpradega suhtlemisel. Tõelise sõpruse puhul on kõikide uuringus osalenud vanusegruppide arusaamades oluline siiski isiklik kohtumine.

Uurimustöös saadud tulemusi saavad kasutada pedagoogid ja lapsevanemad lastega tehtavas kasvatustöös ning täiskasvanud omavaheliste suhete parandamiseks. Selleks, et vältida lapse ja noorte erakuks jäämist on oluline seletada heade sotsiaalsete suhete olulisust ning soodustada nende sotsiaalsete suhete tekkimise võimalusi. Kuna sõprus mõjutab oluliselt nooruki isiksuse kujunemist ja hilisemaid täiskasvanuea suhteid, siis on oluline teada, miks ja kuna oma aega sõpradega veedetakse ning arendada nende puudulikke sotsiaalseid oskusi. Sotsiaalsed oskused omakorda mõjutavad oluliselt edaspidises elus toimetulekut.

KASUTATUD KIRJANDUSE LOETELU

Ainsaar, M., 2008. *Miks on Laps Õnnelik? Isiksuse Omaduste ja Keskkonna Mõju 15-18-Aastaste Noorte Õnnele Kümnes Euroopa Riigis.* -Rmt: *Uued Ajad- Uued Lapsed.* Tallinna Ülikooli kirjastus, lk 63-79.

Botton, D. A. 2005. *Mure Staatuse Pärast.* Tallinn: Varrak

Butterworth, G., Harris, M., 1994, *Arengupsühholoogia alused.* Tartu Ülikooli kirjastus

Diligenski, G., Kon, I., Leontjev, A. jt. 1978. *Sotsiaalpsühholoogia: lühiülevaade.* Tallinn

Frankel, F. 1996, *häid Sõpru on Raske Leida.* Tallinn: Sinisukk

Hämäläinen, J., Kainulainen, S., Vornanen, R., Niemelä, P., Meshikova, A. 1997, *Values, Relationships and Insecurity of the Adolescents of Kuopio and Pskov.* Tartu: Tartu Ülikooli pedagoogika osakonna väljaanne nr 5

Lindsey, E. W., & Stopp, H. (2008). *Friendship.* In N. J. Salkind (Eds.), *Encyclopedia of educational psychology* (lk 409-413). Sage publications.

Lister, T., 2012, *Lihtne ja Praktiline Koolipsühholoogia.* Tartu: Atlex

Nahkur, A., 1997, *Õpilane ja Meedia.* -Rmt: *Laste Probleemid ja Probleemid Lastega.* Tartu: Tartu Ülikooli pedagoogika osakonna väljaanne nr 5, lk 128-132.

Niiberg, T., 2011, *Suhtlemise Kuldreeglid.* Tallinn: Pegasus

Niiberg, T., 2012, *Sõbraks Olemise Kunst.* Tallinn: Pegasus

Niinep, I. 2008, *Tee Tasakaalu ja Heaoluni: Psühholoogiline Abimees Tudengile*. Tartu: Elmatar

Näks, K., 2012, II ja III Kooliastme Õpilaste Hinnangud Sõprade Kohta Valga Maakonna Koolide Näitel. Bakalaereusetöö

Paz, O., 2003, *Üksinduse Labürint*. Tallinn: Varrak

Sirdla, G., 2012, *Sõprus algklassi õpilaste arusaamades*. Seminaritöö

Subrahmanyam, K., Kraut, R., Greenfield, P. M., & Gross, E. F. (2001). *New forms of electronic media: The impact of interactive games and the Internet on cognition, socialization, and behavior*. Rmt: *Handbook of children and the media*. Thousand Oaks: Sage Publications, lk 73-99.

Truija, H., 2007, *Õpilaste Sotsiaalsed Suhted Väikeasulate Koolides*. Lõputöö

Õunapuu, L. 2010. *Kvalitatiivne, Kvantitatiivne ja Integraalne Metodoloogia*. TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia. [Loengukonspekt].

Elektroonilised dokumendid:

Ajakiri Anne&Stiil, *Uue ajastu sõprussuhted*. 24.05.2011

<http://annestiil.ee/varia/p%C3%A4evavalgele/31E8/#> (20.03.13).

Leach, J, 2011, *Friendship*, humanities symposium

<http://www.messiah.edu/schools/humanities/center/symposium/2011HumSympBrochure.pdf>

(14.04.2013).

Vare. J., 22.02.2010 <http://www.epl.ee/news/arvamus/internet-muudab-soprussuhted-uha-pealiskaudsemaks.d?id=51188136> (23.04.2013).

SUMMARY

The meaning and necessity of friendship from the perspective of people of different age groups

In my research I tried to find an answer to the following question: how do people from different age groups describe friendship and the necessity of friends. Friendships between children is different from friendships between teenagers or adults. People from different age groups have different rules for communication. To find out what these rules are, I conducted a questionnaire for children and a questionnaire for teenagers and adults.

The total number of children from fourth grade who participated in my research was 44. The total number of teenagers from elementary school was 35 and there were 30 21-28-year-old adults participating in the study. The total number of respondents was 109.

The questionnaire included multiple choice questions, as well as open and closed questions.

The results showed that all the respondents who answered the questionnaire thought that friends are a very important part of their life. Children need people of same age to communicate and play with. The main result that I found out was that the friends of the fourth grade students are the same age what they are and the friends mostly have to be cheerful, in order to exchange positive feelings, but when they have something to worry about, they need the support from their family, not their friends. Teenagers need friends to express their positive emotion too but it is also important that their friends are similar to themselves, they

mostly choose friends of same age and sex then they are, because they need to feel that other people understand them fully. Compared to adults, teenagers do not need to meet face to face all the time. They thought that it is enough to meet once or twice a week and they can communicate using the Internet rest of the time. Teenagers were the only respondents who thought that web-based communication is enough for maintaining friendships.

Adults considered important that a friend must be a good listener and adviser. Besides the purpose of entertainment, they also need friendship to talk about their worries and to help each other out. Adults turned more attention to the feelings of friends than children or teenagers. It can be concluded that friendships between adults are more intimate and built on helping each other out.

My hypothesis: All people feel that friendship is necessary, but people from different age groups value friendship in different ways; youth is using web-based communication more than adults, but all the respondents choose their friends based on mutual characteristics, as it is easier to start communicating with, and to be good friends with people of similar characteristics. I found out that children and teenagers do not use Internet for communication very much. The respondents of each age group thought that true friendship is based on face-to-face communication. People choose their friends based on their similarities and friendships make people happier.

LISAD

LISA 1: Uurimuse I ja II etapi küsimustiku blankett

I etapp

Palun täida küsimustik sõprusest.

1. Märki, kas oled poiss.... või tüdruk.... (Märki rist õige variandi juurde).
2. Kirjuta sõnad, mis võiksid iseloomustada 4.kl õpilast ja tõmba joon alla kolmele sõnale, mis iseloomustavad just sind ennast.

.....
.....
.....

3. Kas sul on palju sõpru? Tõmba sobivale vastusele joon alla ja vajadusel põhjenda oma arvamust.

- Jah
- Ei
- Mul on üks hea sõber.

.....
.....

1. Kirjuta siia viis omadust, mis (peaksid olema) on sinu sõbral.

.....
.....

.....**Kas nõustud järgnevate väidetega? Tõmba sinule sobivale variandile joon alla.**

- Neil, kes saavad koolis halvemaid hindeid on rohkem sõpru. JAH /EI
- Neil, kes saavad koolis häid hindeid on rohkem sõpru. JAH / EI
- Hinded ei mõjuta sõprussuhteid. JAH (ei mõjuta) / EI (mõjutavad küll)

- Neil, kellel rohkem mänguasju, videomäge ja muid huvitavaid asju, on rohkem sõpru. JAH / EI
- Neil, kellel on arvuti, on rohkem sõpru. JAH / EI
- Sõpru saab lugeda selle järgi, kui paljudega ma internetis suhtlen (facebook, rate või mõni muu lehekülg). JAH / EI

2. Esitan mõned arvamused sõprusest. Tõmba joon alla sellisele vastusele, mis tundub sulle õigena.

- Mida rohkem sõpru, seda parem

Nõustun Ei oska öelda Ei nõustu

- Mulle piisab ühest heast sõbrast

Nõustun Ei oska öelda Ei nõustu

- Sõpru pole vaja

Nõustun Ei oska öelda Ei nõustu

- Sõbra arvamus on minu arvamusel tähtsam

Nõustun Ei oska öelda Ei nõustu

3. Kellega sõbrustad kõige rohkem? Vali sobiv vastusevariant.

- tüdrukutega
- poistega
- mõlematega võrdselt

4. Kuidas sisustad koolis oma vahetunnid? Tõmba sobivale vastusele joon alla või lisa ise sinule sobiv vastusevariant.

- teen koolitöid
- suhtlen sõpradega
- olen üksinda
-
-

5. Toodud on rida väiteid. Palun märgi ristike vastavasse lahtrisse, mida enda puhul õigeks pead

- Tõeline sõprus kestab igavesti.

Nõus Ei ole nõus....

- Tõelised sõbrad on need, kellega koos vaba aega veeta saab

Nõus.... Mõnikord... tõeline sõber ei pea sinu vastu aus olema....

- Tõeline sõber aitab sind hädas

Nõus... alati ei pea aitama.... ei ole nõus...

- Sõprusel ja rahal ei ole seost

Nõus.... Ei ole nõus...

- Sõbral peab olema palju huvitavaid mänguasju/arvutimänge või muid asju

Nõus... peab olema vähemalt mõned huvitavad mänguasjad... ei ole nõus...

- Sõprus eeldab, et mõlemad osapooled peavad üksteist tähtsaks ja arvestavad teineteise soovidega.

Nõus... Mõnikord.... Ei ole nõus...

- Ka tõelised sõbrad tülitsevad vahel

Nõus... Ei ole nõus...

6. Vali järgnevast välja ainult 3 arvamust, milline on sinu arvates hea sõber. Märki need ristiga.

.... sõber on see, kellele ma saan rääkida oma saladusi

.... sõber on see, kes mind aitab ja kaitseb

.... sõber on see, kellel on samasugused huvid ja harrastused

.... sõber on see, kellel on minuga ühesugused asjad

.... sõber on see, kellel on minu jaoks aega

7. Märki üks variant, millise omadusega inimest sa endale kõige rohkem sõbraks sooviksid ja tõmba sobivale vastusele joon alla:

samast soost, mis sinagi

sinuga ühevanune

ilus

tark

eeskujulik

paks

peenike

rikas

lõbus

8. Kellele räägid tavaliselt kõige sagedamini oma muredest (järjesta numbriga kolm olulisemat või lisa oma).

-emale/isale
-vanaemale/vanaisale
-õele/vennale
-sõbrale
-lemmikloomale
-mitte kellelegi
-

Aitäh vastuste eest!

II etapp:

Lugupeetud küsimustiku vastaja!

Mina, Gerda Sirdla, koostan oma lõputöö teemal sõpruse tähenduse ja sõprade vajalikkuse tunnetamine erinevas eas inimeste poolt. Minu lõputöö üheks osaks on küsitlus. Olen väga tänulik, kui vastate ausalt ja nii nagu teemast arvate.

Hindan Teie arvamust kõrgelt! Küsimustiku vastused on anonüümsed.

Aitäh!

1. Märki, kas oled poiss.... või tüdruk.... (Märki rist õige variandi juurde).

2. Kirjelda kolme omadussõnaga ennast

.....
.....
.....

3. Kirjelda kolme omadussõnaga ennast sõbrana

.....
.....
.....

4. Kellega sõbrustad kõige rohkem? Vali sobiv vastusevariant.

- tüdrukutega
- poistega
- mõlematega võrdselt

5. Kirjuta siia viis omadust, mis (peaksid olema) on sinu sõbral.

.....
.....
.....

6. Mis tundeid tekivad Sinul sõnaga „sõprus“? Vali üks sobiv vastusevariant.

- a. Heameel
- b. Kadedus
- c. Nukrus
- d. Viha
- e. hirm

7. Kirjelda kolme omadussõnaga, milline on hea sõber?

.....
.....
.....

8. Kirjelda, milline on halb sõber?

.....
.....
.....

9. Mitu sõpra on Sinul? Vali sobiv vastusevariant

- a. 1-2
- b. 3-4
- c. 5-10
- d. 10-30
- e. Rohkem, kui 30 sõpra
- f. Ei olegi sõpru

10. Kas suhtlus sõpradega läbi sotsiaalmeedia (facebook, twitter, Skype) on samaväärne näost-näku suhtlusega? Palun põhjenda.

- a. JAH
- b. EI

.....
.....
.....

11. Mis tingimustel sa saad teist inimest nimetada oma sõbraks? Vali üks vastusevariant.

- a. Tihe kohtumine ja vestlemine tööalaselt
- b. Tihe kohtumine ja vestlemine vabal ajal
- c. Paaril korral kohtumine ja vestlemine
- d. Kui teil on ühiseid tuttavaid ja olete korra kohtunud
- e. Kui te olete facebookis märgitud sõpradeks

12. Mis tingimustel nimetatakse sind sõbraks?

.....
.....
.....

13. Mille poolest erinevad internetisõbrad reaalsest sõprusest?

.....
.....
.....

14. Millistes olukordades sa oled tundnud, et just nüüd on sinul sõpru vaja?

.....
.....
.....

15. Vali järgnevast loetelust välja kolm, keda just sina saad praegu oma parimateks sõpradeks nimetada:

- a. Koolikaaslane;
- b. naabripoiss/tüdruk;
- c. ema;
- d. isa;
- e. õde/vend;
- f. vanaema/vanaisa;
- g. pinginaaber;
- h. lapsepõlve mängukaaslane;
- i. internetisõber;
- j. lemmikloom;
- k. vaikus;
- l. mina ise;
- m. juhuslik tuttav;
- n. hea raamat/muusika

o. Elukaaslane

Atäh vastuste eest!

Ankeedi analüüsi tabel

Küsimuse nr.	Küsimuse tekst	Küsimusega mõõdetav parameeter
1	Märkige, kas olete poiss..... või tüdruk..... Binaartunnus	Taustaandmed: Sugu
2	Kirjelda kolme omadussõnaga iseennast Kirjeldav tunnus	Fenomeni käsitlus: Kuidas respondendid ennast kirjeldavad
3	Kirjelda kolme omadussõnaga ennast sõbrana Kirjeldav tunnus	Fenomeni käsitlus: Sõbraks olemise isikuomaduste kirjeldamine
4	Kellega sõbrustad kõige rohkem? Vali sobiv vastusevariant. Tüdrukutega-1 poistega-2 Mõlemaga võrdselt-3 Nominaaltunnus: valikvastustega	Arvamused/hoiakud: Sooline eelistus sõprussidemete tekkeks.
5	Kirjelda siia viis omadust, mis (peaksid olema) on sinu sõbral Kirjeldav tunnus	Fenomeni käsitlus: Sõbra isikuomaduste kirjeldamine
6	Mis tunded tekivad Sinul sõnaga „sõprus“? Vali üks sobiv vastusevariant. Heameel-a kadetus-b nukrus-c viha-d hirm-e Nominaaltunnus: valikvastustega	Arvamused/hoiakud: tunded, mida sõber respondendis tekitab
7	Kirjelda kolme omadussõnaga, milline on hea sõber? Kirjeldav tunnus	Fenomeni käsitlus: ideaalse sõbra isikuomaduste kirjeldamine
8	Kirjelda, milline on halb sõber? Kirjeldav tunnus	Fenomeni käsitlus: halva sõbra isikuomaduste kirjeldamine
9	Mitu head sõpra peaks inimesel olema? Mitu on sul? Vali sobiv vastusevariant. 1-2-a 3-4-b 4-10-c 10-30-d rohkem, kui 30 sõpra-e	Arvamused/hoiakud: sõprade vajadus arvuliselt

	Nominaaltunnus: valikvastustega	
10	Kas suhtlus sõpradega läbi sotsiaalmeedia (facebook, twitter, Skype) on samaväärne näost-näku suhtlusega? Palun põhjenda. Jah-a Ei-b Binaartunnus Kirjeldav tunnus	Arvamused/hoiakud: vajadus näost-näku suhtluse järele
11	Mis tingimustel sa saad teist inimest nimetada oma sõbraks? Vali üks vastusevariant. Tihe kohtumine ja vestlemine tööalaselt-a Tihe kohtumine ja vestlemine vabal ajal-b Paaril korral kohtumine ja vestlemine-c Kui teil on ühiseid tuttavaid ja olete korra kohtunud-d Kui te olete facebookis märgitud sõpradeks-e Nominaaltunnus- valikvastustega	Arvamused/hoiakud: Sõbraks olemise tingimused
12	Mis tingimustel nimetatakse sind sõbraks? Kirjeldav tunnus	Fenomeni käsitlus: enda sõbraks olemise väärtused
13	Mille poolest erinevad internetisõbrad reaalsest sõprusest? Kirjeldav tunnus	Fenomeni käsitlus: erinevused näost-näku suhtlusel ja sotsiaalmeedias jutustamisel
14	Millistes olukordades sa oled tundnud, et just nüüd on sinul sõpra vaja? Kirjeldav tunnus	Fenomeni käsitlus: kõige suurem vajadus sõpruse järele olenevalt olukorrast
15	Vali järgnevast loetelust välja kolm, keda just sina saad praegu oma parimateks sõpradeks nimetada: koolikaaslane-a naabripoiss/tüdruk-b ema-c isa-d õde/vend-e vanaema/vanaisa-f pinginaaber-g lapseõlve mängukaaslane-h internetisõber-i lemmikloom-j vaikus-k mina ise-l juhuslik tutvav-m hea raamat/muusika-n o- elukaaslane Nominaaltunnus- valikvastustega	Arvamused/hoiakud: keda loetakse parimaks sõbraks

Lisa 3- Toorandmete tabel

Põhikooli õpilaste ID	Sugu M-1 N-2 kas suhtlus läbi sots. meedia ja näost-näku on samaväärne Jah-1 Ei-2 Kellega sõbrustad kõige rohkem? Tüdrukutega-1 poisituga-2 mõlemaga-2					Mis tunded tekivad sõnaga "sõprus"?					Mis tingimusel saab teist nim. oma sõbraks?					Vali kolm arvamust, kes on parimaks sõbraks														
	1	2	3	4	5	heameel	kadedus	nukrus	viha	hirm	Tihti kohtumine ja vestlemine tööalasel	tihti kohtumine ja vestlemine vabal ajal	paaril korral kohtumine ja vestlemine	kui teil on ühiseid tuttavaid ja olete korra kohtunud	kui te olete facebookis märgitud sõpradeks	koollikaaslane	naabripoiss/tüdruk	ema	isa	õde/vend	vanaema/vanaisa	pinginaaber	lapsepõlve mängukaaslane	internetisõber	lemmikloom	vaikus	mina ise	juhuslik tuttav	hea raamat/muusika	Elukaaslane
1	1	2	2	3	1						1	1			1							1	1							
2	1	2	2	1	1						1											1	1			1				
3	1	2	2	1	1							1										1	1							
4	1	2	3	4	1					1					1				1			1	1		1					
5	1	2	3	4	1					1	1	1													1					
6	1	2	3	3	1						1										1						1		1	
7	1	1	3	4	1						1				1							1	1							
8	1	1	3	1	1						1					1								1	1					
9	2	1	2	3	1						1					1				1	1		1	1	1	1	1	1	1	
10	1	2	1	3	1					1					1	1					1									
11	2	2	2	5	1						1	1			1							1	1							
12	2	2	3	3	1				1		1												1	1					1	
13	2	2	1	1	1						1	1					1		1					1	1					1
14	2	1	1	4	1						1				1	1	1	1									1			
15	2	2	1	3	1						1					1						1						1		
16	2	2	1	3	1						1				1							1								1
17	1	2	1	3	1					1	1				1	1	1													
18	1	2	2	4	1						1						1				1		1							
19	1	2	3	3	1							1	1		1				1		1									
20	1	2	3	2	1						1				1		1	1					1							1
21	1	2	3	2	1						1					1														
22	1	2	3	5	1						1				1				1			1								
23	2	1	1	4	1							1			1				1		1									
24	1	2	2	4	1					1	1				1							1								
25	1	2	2	3	1						1	1			1	1			1		1									
26	1	2	3	3	1					1	1				1							1	1							
27	1	2	2	4	1						1	1		1	1							1								
28	2	1	3	5	1						1	1									1									
29	2	2	3	2	1						1		1			1			1		1									
30	2	2	2	3	1							1			1	1			1											
31	1	2	2	3	1									1	1				1											1
32	2	2	1	3	1						1									1	1	1								
33	2	1	1	2	1					1	1	1							1			1								
34	1	2	2	2	1					1	1	1			1	1														
35	2	2	1	4	1						1						1	1				1	1							

<p>Abivalmis x 8 humoorikas x 6 Sportlik x 4 Kuulab x 6 Lahke x 4 Ustav x 3 Tark Rõõmus x 2 ilus Ei valeta Heatahtlik x 2 Avatud x 2 Kannatlik Viisakas x 3 Normaalne x 2</p>	<p>Puudub kaastunne x 2 Klatšija Halb inimene Kade x 2 Vihane, tujukas x 2</p>
<p>Kokkuvõte</p>	<p>Tõeliste sõprade puudusi välja toodud ei ole ning sõprades nähakse vaid positiivseid isiksuseomadusi. Need, kellel on halva sõbra tunnused, enda seltskonda ei valita ja sõprussidemeid ei sõlmita. Suhelda tahetakse peamiselt rõõmsate, humoorikate, heade kuulajate ja abivalmidust üles näitavate inimestega</p>
<p>Respondendi arvamused endast sõbrana</p>	<p>Negatiivsed isiksuseomadused</p>
<p>Sõbralik x 7 Tore x 3 Abivalmis x 5 Heatahtlik x 3 Hea kaaslane, kuulaja x 3 Kõige parem üldse Normaalne Kaastundlik x 2 Suhtlev Tugev Humoorikas x 2 rahulik sportlik koos tegutsemine, suhtlemine</p>	<p>Debiilne Idiootlik igav</p>
<p>Kokkuvõte:</p>	<p>Enamasti toodi välja positiivsed isiksuseomadused ning negatiivse hinnangu andsid need noored, kes väitsid endal vähe sõpru olevat, hinnates ennast igavaks või oma käitumist idiootseks.</p>
<p>Noorte arvamus sellest, miks on näost-näkkusuhetus sotsiaalmeediavahelisest suhtlusest parem</p>	<p>Olukorras, kus sõprust kõige rohkem vaja läheb</p>
<p>Ma ei tea teiste meeleolu, emotsioone x 5 Teisiti ei olegi võimalik sõber olla Ei olegi parem, sest näost-näkkusuhetlemiseks kasutan skypit ja see on samaväärne Tegelikult ei tea, milline on inimene, kui isiklikult ei suhtle x 2 Näost-näkkusuhetlemine ei julge öelda seda, mida sotsiaalmeediavahendusel aga seda mida öeldakse, mõeldakse enamasti tõsiselt, sest ei saa</p>	<p>Halb tunne, vaja toetust ja vestluskaaslast Igavus x 8 Haige olles Kui nutt tuleb peale Kui olen mingis jamas Ei olegi sellist juhust olnud x 3 Siis, kui kiusatakse x 3 Siis, kui isa vägivaldaltseeb Kui kogen suurt rõõmu või positiivseid</p>

ennast parandada x 2	läbielamisi, mida jagada x 18 Siis, kui on vaja vastu võtta mõni tähtis otsus x 5
Kokkuvõte:	Sõpru vajatakse, et koos meelt lahutada ning teineteist murede korral toetada.

Lisa 6- Täiskasvanute vastused ankeedi kirjeldavatele küsimustele

Positiivsed isiksuseomadused iseendast	Negatiivsed isiksuseomadused iseendast
Sõbralik x 3 Uudishimulik Seiklushuviline Huumorikas x 7 Kaastundlik x 8 Sportlik x 7 Abivalmis x 7 Positiivne x 5	
Kokkuvõte:	Täiskasvanud näevad sõprades vaid positiivseid omadusi.
Sõbra positiivsed isiksuseomadused	Halva sõbra isiksuseomadused
Hea kuulaja x 10 Heatahtlik x 7 Vastutulelik x 21 Rõõmsameelne x 5 Avatud x 4 Lahke x 8 Truu x 11	Kiuslik Omakasupüüdlik x 9 Kade x 5 Pole sõbra jaoks aega x 5 Petab usaldust x 7
Kokkuvõte	Hea sõber on ennekõike hea kuulaja ja truu. Halvaks sõbraks peetakse omakasupüüdlikku ja usaldust petvat inimest.
Respondendi arvamused endast sõbrana	Negatiivsed isiksuseomadused
Vastutulev ja usaldusväärne x 27 Kaitsev x 9 Abivalmis x 5 Huumorikas x 7 Aus x 21 Hea kuulaja x 6	
Kokkuvõte:	Täiskasvanud ei toonud välja ühtegi negatiivset isiksuseomadust. Sõbrana hinnatakse ennast peamiselt kaitsva, truu ja vastutulelikuna.
Olukorras, kus sõprust kõige rohkem vaja läheb:	Kui on vaja teha mõni suurem töö, millega üksi hakkama ei saa x 3 Emotsioonide jagamine x 3 Igapäeva murede korral on vaja kellegagi rääkida x 25 Rõõmu jagamine x 23 Siis, kui elukaaslasest lahku läksin/muu raske aeg elus x 3
Kokkuvõte:	Sõpru vajatakse peamiselt emotsioonide jagamiseks ning rasketest hetkedest ülesaamiseks.

Lisa 7- Laste arvamused isiksuseomadustest

Õpilaste kirjeldused: mis iseloomustab neljanda klassi õpilast:	
Positiivsed isiksuseomadused	Negatiivsed isiksuseomadused
Tark, sõbralik, kuulekas, lahke, lõbus	lärmakas
	Lärmakad, ei kuula sõna, jutukad
Heatahtlik, sõbralik	
Lahked, kiired, targad	oinad, valetajad, arvutihullud
Korralik, tegutsejad, mõtlik	laisk
Tark, ilus, rahulik, lõbus, rõõmus, armas	
Korralik, iseseisev, tark, nutikas, viisakas	
Tark, nutikas, sõbralik, lahke, lõbus, rõõmus, ei lollita, viisakas	
Jutukas	rahutu
Sportlik, sõbralik, tugev, mõtlik	
Tähelepanelik, kuulekas, ei jutusta, aktiivne	
Arvuti, kiire, lahke, sõbralik	A
Eeskujulik, viisakas, rahulik, iseseisev	
Mõtlik, tore, sõbralik	Tobe, edev
Ilus, mitte eriti tark, hea iseloomuga, ei ropenda eriti, lõbus, heatahtlik	mitte eriti tark
Tark, andekas, sõbralik, huvisus	
Tark, nutikas, viisakas	
Lõbus, tore, heatahtlik, sõbralik	
Korralik, õpihimuline	
targad	Ilma täiskasvanuta saamatud
KOKKUVÕTE	Peamiselt iseloomustavad lapsed oma eakaaslasi kui sõbralikud, targad, lõbusad, laisad, lärmakad, kuid samas eeskujulikud. Enamasti toodi välja positiivsed isiksuseomadused ning negatiivse hinnangu andsid need lapsed, kes väitsid endal vähe sõpru olevat.
Õpilaste kirjeldused: millised sõnad iseloomustavad neid ennast	
Positiivsetest isiksuseomadusest	Negatiivsed isiksuseomadused
Sõbralik, kuulekas, lahke	
	Lärmakas, ajan juttu
Heatahtlik, normaalne õppija, sõbralik	
Lahe, kiire,	oinas
Korralik, tegutseja, ettevõtlik	
Rahulik, lõbus, rõõmus	
Korralik, iseseisev, nutikas	
Nutikas, lõbus, viisakas	
Sportlik, sõbralik, mõtlik	
Kaasamõtlev, ei jutusta naabriga ega teistega, aktiivne	
Arvuti, lahke, sõber	
Eeskujulik, viisakas, iseseisev	
Mõtlik, tore, sõbralik	
ei ropenda eriti, heatahtlik	Mitte eriti tark
Tark, sõbralik, huvisus	

Tore, heatahtlik, sõbralik	
Eeskujulik, õpin rohkem kui nooremas klassis	
KOKKUVÕTE	Enda puhul toodi välja peamiselt vaid positiivsed küljed.
Millised iseloomuomadused (peaksid olema) on küsitluse täitnud õpilaste sõbral	
Õpilaste kirjeldused:	
Lahke, naljakas, sõbralik, tark, rahulik	
Lahke, abivalmis, tujukas, sõnakuulelik, hea mängukaaslane	
Heatahtlik, sõbralik, hea õpilane, nutikas	
Lahke, tugev, korralik, ettevõtlik, lõbus	
Sõbralik, lõbus, ilus, naljakas, rõõmus	
Peaks olema ka minu sõber, viisakas, rõõmus, peaks minuga olema, tark	
Tark, lahke, sõbralik, lõbus, nutikas	
Mõttlik, tugev, sportlik, tore, lahke	
Eeskujulik, sõbralik, mitte teisi solvav, lõbus	
Tal peab olema raha, auto, mootorratas	
Hea sõber, head hinded, minu parim sõber, nutikas, hea koostööd teha	
Sõbralik, tore, lustlik, tark, heasüdamlik	
Ilusate riietega, ise ka ilus, lahke, heatahtlik, julge	
Julge, huvisus, lahke, heatahtlik, ilus	
Sõbralik, lõbus, kaastundlik, viisakas,	
Viisakas, heatujuline, sõbralik, tore, kena	
Aitab vahel ja, õpib hästi, käib poistekooris, talle maitsevad kommid	vahel teeb pahandust
KOKKUVÕTE	Sõprades nähakse peamiselt ainult häid isiksuseomadusi. Olulist rolli omab see, et sõber oleks kena ja rõõmsameelne ning talle meeldiks sarnased asjad/huvid
Esikolmik, kellele räägib oma muredest küsitluse vastanud õpilane:	
Õpilaste järjestus	
Ema/isa, sõber, õde/vend	
Ema/isa, sõber, lemmikloom	
Mitte kellelegi, sõber, ema/isa	
Ema/isa, vanavanemad, õde/vend	
Ema/isa, õde/vend, sõber	
Ema/isa, vanavanemad, õde/vend	
Ema/isa, õde/vend, (parimale) sõbrale	
Ema/isa, õde/vend, sõber	
Ema/isa, vanavanemad, õde/vend	
Ema/isa, õde/vend, sõber	
Vanavanemad, ema/isa, õde/vend	
Lemmikloom, ema/isa, õde/vend	
Õde/vend, sõber	
Mitte kellelegi	
Ema/isa, vanavanemad, õde/vend	
Sõber, ema/isa, lemmikloom	
Ema/isa, vanavanemad	
Sõber, ema/isa, õde/vend	
õde/vend, ema/isa, sõber	

Emma/isa, vanavanemad, õde/vend	
KOKKUVÕTE	Lapsed usaldavad selles vanuses vaieldamatult perekonda. Kõige rohkem pööratakse mure korral ema/isa või vanaema/vanaisa poole ning alles seejärel loodetakse sõpradele.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Gerda Sirdla _____

(*autori nimi*)

(sünnikuupäev: 14.03.1988 _____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
Sõpruse Tähtsuse ja Sõprade Vajalikkuse Hindamine Erinevas Eas Inimeste Poolt,
(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on Tiia Pedastsaar _____,

(*juhendaja nimi*)

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, **16.05.2013**